



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Epistolai tu hagiū Isidōru tu Pēlusiōtu

Isidorus <Pelusiota>

Parisiis, 1585

Observationvm Sacrarvm Libri Secundi summa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71898)



OBSERVATIONVM
SACRARVM, LIBER SECVNDVS.

ORIGENIS in Iob Commentarius multis locis repur-
gatus. CAP. I.



IACHIMO Peronio eruditissimo viro plurimum sanè debemus, qui multos Græcos Authores in Latinam linguam elegantissimè conuertit. At multò plus ipsi deberemus, si ad eximiam quandam ac singularem vertèdi elegantiam, eam quoque, quam par erat, Græcæ linguæ cognitionem, maioremque etiam aliquantò diligentiam adiunxisset. Quorum alterum cum semper, alterum nimis frequenter, in eo à plerisque viris summa doctrina præditis desideratum sit, hinc factum est, ut longè plures grauiorésque quàm vellem, in ipsius interpretationibus errores reperiantur. Nam & Græcæ linguæ non satis ampla cognitio hoc ei attulit, ut & in iis vocabulis, quæ plures significationes habent, & in iis phrasibus, quæ à Latinis paulò longius remotæ sunt, haud rarò lapsus sit, & rursus nimia festinatio hanc ei fraudem contraxit, ut in iis vocibus, inter quas literarum exigua dissimilitudo erat, alteram plerunque pro altera acceperit, non sine luculento sententiæ dispendio. Non enim hic addere libet, quòd in sanandis Græcis vulneribus, quæ quandoque multa ei occurrerunt, nec agrè curari potuerunt, parum eluxerit ipsius industria. Quæ cum ita sint, neminem tam morosum fore puto, ut mihi vitio vertat, si, quid mihi eius in Origenis, aut certè peruerusti cuiusdam ac pereruditi viri Commentarios in Iob interpretationem cum eo ipso libro Regiæ Bibliothecæ, quo utebatur, conferenti notandum visum sit, in hunc librum coniecero: præsertim cum Græca nondum in lucem exierint, ut ad ea quispiam Latina exigere queat. Id autem faciam quàm breuissimè, ac sine vlla optimi viri, qui pridem è vita discessit, insecratione. Neque enim meum est eius Manes incessere, qui scriptis suis Galliam nostram illustravit, Theologorumque ordini summo semper ornamento fuit.

In Præfat. Iustorum laudator non ad voluntatem affectionemque laudat, sed falsò quæ in sancto viro insunt, enunciat. Hic Græcè quidem *Ἰουδαῖος* legitur, sed sensus ipse, vel me tacente, clamat à *Ἰουδαῖος* legendum esse. i. verè. Paulò pòst, videbatur aliquid pati generi Esau. Gr. *ἁππίαχου*, contrario quodam modo affectus esse. Et mox, Ut igitur omnis etiam homo Deo discumbit, sic non omnis, &c. G. *ὡς περ οὖν ἔπας ἀνθρώπος τῷ θεῷ ἀνακείμνους, ἔπας δὲ,*
G

&c. i. quemadmodum videlicet, & quisquis Deo se totum consecravit, non item quisquis ex Iacob ortus est. Cap. 1. nulla in re seipsum deserit. G. μαμπίδρος, nulla se labe infecerit. Neque enim ratio, qua cum filiis collatus est, G. χείσις ἢ πατρὸς τῆς παίδας .i. affectio erga liberos. Paulò post, Eademque expiatio cogitationis erat curatio, peccatis non praestantibus. G. ἀμαρτημάτων ἔχοντες. Fortasse tamen legendum ὑπαρχόντων .i. existentibus. Infra, & cum Loth, &c. Sic lege, & Loth cum Sodomitanis, sed in reprehensione non incurrerunt. Non longè post, virum ipsum bonis, &c. Sic verto, simul quidem & illum bonis virtutibusque suis ornans, & hunc (s. Saranam) eò pertrahens, ut omnia quæ in illum cogitaret, in apertum proferret. ἐξελκόμενος ἐκρήξαι, idè quod εἰπεῖν, vel ἐκλαλεῖν. Rursus infra, si in tanta rerum omnium abundantia quæ munita esset, &c. Et si ad sensum non multum interest, tamen non intellexit Interpres in his verbis, τὸν ποσοδὸν ὄγκον πλῆτες ἀεὶ ἐβλαβέρον, postremum hoc vocabulum idem esse quod ἐχρήσατο, vel κερτήριον. Multò gravius est id quod sequitur, sed ille antevertit ut vinceretur. Tibine satis est iustum munire. G. ἀλλ' ἐφθην αὐτὸς κρατηθεῖναι, ἢ τὸν δίκην ἄρκυσι ἀεὶ ἐβλαβέρον .i. Verum ipse prius victus captusque est, quàm ut iustum virum rebus suis implicare posset. Ibid. Habes eius res omnes firmare. G. κείρειν .i. populari. Verbum hoc confundit interpres cum κυροῦν. Nihil enim eorum quæ sunt, &c. Hæc sic leguntur in Græco, ἔδεν γὰρ τῶν ὄντων ὡς ὃν λελόγηται παρὸς τὴν φύσιν. Non longè hinc, effundebatque multitudinem. Sic in Græco, τὸ πλῆθος ἐκχέειν. Vbi tamen nō minus aptè fortasse legeretur, τὸ πῆθος ἐκχέειν. Mox, qui non humanitate ductus hoc bellum cum Iob susceperat. G. ἢ φιλαυτοπία τῶν (sic enim lego, non vnica voce τῶν) πόλεμον ἀραμίδος .i. non humanitate eius qui bellum inferebat .i. diaboli. Hoc enim vult, diabolum hoc vno tantum nomine seruo illi pepercisse, ut calamitatem illam Iobo nunciaret. Sed alternæ incidebant. G. ἀλλεπάλληλοι, conglobata, aliæ super alias. Omnium pecuniarum rerumque. G. βληχημάτων, pecudum.

Cap. 2. ait ei qui ad grauioribus iniuriis & mala lacessiuisset. Græca phrasis, χειρὸν ἀδίκων ὑπάρχειν, de eo dicitur, qui prior iniuriam infert, non tamen animo dedito malis. G. ὄχι ἐκδιδύσας τῆς ψυχῆς, succumbenti malis. Paulò post, nihil illic erat premens tota nocte, percutiens interdium. Hoc loco corruptè legitur in Græco, ἔδεν ἐκεί τὸ γλίβον. Emendo, ὃ δ' ἐπέκειτο γλίβον .i. Ille autem instabat premens. Ibid: siquidem deditus erat is qui feriebatur. G. ἢ ἄρ' ἐπέδιδε, potius quàm manus daret is qui feriebatur. Mox, sed immutatus permanebat. G. ἀπρότος, vitiosè legitur pro ἀπρωτος, i. inuulneratus. Ibid. tela inania reddidit. G. ἐκένωσε τὰ βέλη ὃ πονηρὸς .i. Malus ille tela omnia sua effudit. Et infra, acriter in eam inuolans. G. ἀπειδὼν. Legendum autem ἀπειδὼν .i. intuens. Aliquantò post, non causam vllam ut iniuste res administranti exponebat. G. ὄχι ἐπισηπῶν .i. non eum reprehendebat, ut iniuste res administrantē. Paulò post, pro seipsum expiabat, pone, ipsum iustificabat. G. ὁσίων αὐτῶν. De Iobo enim loquitur, qui Dei iustitiam omnibus in rebus agnoscebat. Ibidem, Ecquid autem non detraxerat. Repono, Quasi quàm non ille quidem detraxerat. In Græco, χεῖρα τοῖς legendum, non χεῖρα. Nō ita multò post, pro, non eis qui ipsi aduersi erant, molestum non fuisse, verto, nō solum sui ipsius curam habuisse. In Græco enim lego, τῶν χεῖρ' ἐαυτῶν ἐφρόνιζε, non ut mendosè scribitur, τῶν χεῖρ' ἐαυτῶν ἐφρόρποιε. Infra, date consilium viro ut in Dentm diceret. G. ἀπνεῖσι χεῖρ' ἐφ' ἐγὼ ξασα. pro quo lego ἀπνεῖσι .i. ἀπὸ πόνου, absurdum aliquid & inconcinnum.

Rursus

Rurfus infra, pro, id quod etiam tres amici fecissent, pono, id quod etiam tribus amicis accidit. Mox, sine veste esse. G. ἀρέτιον, sine lare. Paulò inferius, Vt igitur ego ipsa, &c. Hæc sic lubentiùs verterim, Vt igitur nec ego ipsa tantùm ridear, non ferens risum procacium hominum, nec tu miserum spectaculù spectantibus propositus, causa damni sis infirmis, quasi non sis curæ Deo, nec ipse simili tibi conjunctus sit, collecta mente tua Deo, qui te in lucē protulit, supplicia, vt tibi celerem mortem inferat, quò faciliùs morte tua & suspiciōē aduersus Deum tollas, &c. Hoc loco ἰκέτης idem est Interpreti quod οἰκέτης, & suspicio aduersus Deum Iobo male attribuitur. Non longè hinc, grauitatem dolorum. G. παράτασιν, productionem. Aliquantò post, labiorum sacrificio. G. περισφορᾶ, prolatione, non autem περισφορᾶ.

Cap. 3. magnum certè affligere. G. κῆτος χειρώσατο, cete subigere. Proximè, Vtrumuis dicatur, dicetur accusatio. G. λευθρήν ἂν ὑπάποιον. Lego tamè ἀνυπαπίως .i. citra reprehensionem. Hanc enim emendationem sensus flagitat. Mox, æqualémque tributionem quæ inter ipsos est eorum qui illic sunt. G. ἰσονομίαν ἢ εἰς ἀλλήλους ἢ ἐκεί. .i. mutuam æquabilitatē eorum qui illic sunt. Ibid. vnitatē auarorum. Corrige, vanitatem. Quod sequitur, valde in Græco deprauatū est, ac diuinatoris cuiusdam operam mihi requirere videtur. διδάσκει ἕ τὸ πάνεατο ἐρησῆ τῆ παρὲ τὰ ποιῶτα παρδῆ τὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ τῶδε δεδραμμένον λοιπὸν πὺν ἢ πολιτείας λόγον. Mihi quidem non ineptus sensus extiturus videtur, si legamus, ἕ τὸ παύσατο ἐγκύατο, &c. vt horum verborum hæc sit sententia, Docet homines illic delinere huiusmodi rerum studio incumbere, quò iam reip. gerendæ ratio preterierit. Cui tamen emendationi non plus tribui volo, quàm docti & candidi Lectores tribuendū iudicant. Mox, labores corporis. G. χαπίκοποι σώματι .i. corporis laboribus fracti. Ibid. eiusmodi cōsequentia. G. συμπίμαλα, calus. Infra, & iracundia, &c. G. ἕ ὅς ἐν ἡμερεπιτενὸς ἄνθος ἐξ ὀργῆς. pro quo substituo, ἕ ὀσημέραι πικρανομόδμος. Et rursus, quanto cū dolore avari nacti, thesaurum exhauriunt profunduntque pecunias. Sic verito, cum quanto (s. gaudio) avari nacti thesaurū, pecunias eruunt. Hoc enim hīc significat ἐξαιτλῆσι, nō profundunt, quod pugnat cū verbis Iobi. Ibid. Mors cū dissoluat amētias. G. ἀνίας .i. mærores, non ἀνοίας. Vers. sequenti, peccatorū quietē afferat. Aptior mihi sensus videretur, si pro ἀμαρτημάτων, χαμάτων scriberetur. .i. laborum.

Cap. 4. animi contentionē excluderet. Corruptè legitur in Græco ἐκλύση. Emendat Interpres ἐκλύση. ego ἐκλύση .i. frangeret, dissolueret. Vers. seq. Impellat naturam ad assentiendū Deo. G. εἰς συνάθεσιν ἀγει. ἢ φύσιν τῶ θεῷ .i. naturam eò ducit, vt Deum persentiscat. Paulò post, accommodatam rerum effectiōnem. G. ἢ οἰκείαν δημιουργίαν, suimet structuram. Ibid. hominem ingratum nihil esse censeat. Mihi vox ἀχάριστον vacare hoc loco videtur. Mox, nec omnium qui contempti sunt, futuram esse rationem & iudiciū. G. ἕ ὅτι ἐξέτασις ἔσται ἐν παντὶ τῶ παρερχομένῳ .i. quòdque examinatio futura sit cuiuslibet rei, quam neglectim transimiserimus.

Cap. 5. parricidam persecutus. G. ἀνθάρετον, vltro ac sponte. deuorabuntur, lege, deuorabunt. Mox, sed superant. G. ἀλλ' ὑπερέχουσι. Fortè tamen legendū, ἀλλ' ὑπερῆχουσι. Hoc enim vult, eas demum naturas passioni subiectas esse, quæ & mentem & sensum habent. Infra, facillimè famem explere possunt, & facile percipi, &c. Græca sic habent, ῥάστῳ ἔχουσι ἢ ἐνδείας ἢ ἀναπλήρωσιν, καὶ εὐμαρῆ ἢ μετὰληψιν, τῶ θεῷ ἢ τῶ βοηθέντος κατασκευάσει (lego κατασκευάσαι) τὰ τῆ φύσιν ἐλάττω εὐκίνητα τοῖς πλεροῖς .i. Facillimè famem explere, & nullo negotio cibum

capere possunt: quòd nimirum Deus animantia ita efficere voluerit, vt quæ alioqui suapte natura facile capi possunt, ea pennarum adiumento facile se mouere loco possint.

Cap.6. Noli comparare, &c. Nil hoc loco necesse puto quicquam in Græco immutare. suauem odorem efflare in ædibus, G. ἐνοίκοις vnico vocabulo. i. domesticis. Paulò pòst, nec cõmunis naturæ pudorẽ suscipiant, αἰδῶ λαμβάνοντες .i. αἰδύμενοι .i. nec communem naturam vereantur, vel, communis naturæ cogitatione commoueantur. Infra, gloria & diuitiæ quæ conciderunt. Verto, gloria & diuitiæ, stuporẽque afficiant. Hoc enim significat ἡσυχία, nō concidere. Inglorius. G. ἀναυδος .i. sine voce. Ibid. vt etiam nulla &c. Sic verto: Quare etiam si nullam mei rationẽ habetis, at certè vulnus meum intuentes, metum concipite, communẽ naturam miserantes. In Græco, ἡ κοινῆς φύσεως ἔλεον ἐπάσκαται, pro eo lubens legerẽ ἐλάσκαται, ni sensus repugnaret. quare ἀπάσκαται potiùs amplector. Nō multò pòst, Etenim si quod mihi viaticũ ab hominibus præberetur. G. εἰ μὴ γὰρ ἐφοδὸς τις ἴδῃ ἐξ ἀνθρώπων .i. si homines in me aliquem impetum fecissent. Confundit Interpres ἐφοδὸν & ἐφοδίον. Paulò pòst, mala veracis verba videntur, φῶλα contemptibilia. Ibid. Cũ enim auxilium fert Deus. G. ὕταν ἢ ἐκ θεῶ ἐδῶ ὑπικεῖα .i. Cũ autem Dei auxilium se remisert, hoc est, præsto esse desierit. Mox, & mundus sit is qui sciat. G. τῷ σιωπῶδτος καρδῆ, cũ munda sit conscientia.

Cap.7. Vita est approbatio. G. δεικνύμιον, exploratio. Proximè, Vnusquisque quasi hodie mercedem accepturus ita viuet. G. Σποτίσιον est in Græco. Sed cũ hæc vox non congruat mercenario, in eam sententiam me sensus ipse adducit vt legá ἀπατήσιον .i. expetiturus. Sicque ibid. pro εὐμελείᾳ τῆ παρ' αὐτῶ (quod Perionius vertit, felici successu quem ab eo exspectat) haud paulò lubentius legerim, εὐνοία τῆ παρ' αὐτῶ .i. vt ipsius beneuolentiam sibi conciliet. Mox, pro sentio semper, &c. lego, sentiebam semper: sed percussus sum, animo licet ita comparatus. ac tantis flagris verberatus sum, vt & interdium & noctu contraria concupiscam. Hic enim in Græco lego πιαύτη μάστιγι ἤκισμαι, non τῆ αὐτῆ, alieno sensu. Infra, doloris magnitudine victus, G. ἀγγροδρος, præfocatus. Ac rursus imbecillitatem incit probatio. G. βάσανος .i. cruciatus. Rursus infra, Si homo tuo præsidio & auxilio caret, & ei instat is qui eũ considerat. G. εἰ ἀνθρώπος ἐκτός τ' ὄντις ὑπικεῖας (addo, ὅθεν ὄντι) τῷ το δὲ μόνον ὄντι ὀπισκέπτη αὐτῶν .i. Si homo extra opem tuam nihil est, hocque tantum est, quod tu viuitas eum.

Cap.8. cõtinente etiam ipse sermone inuento omnibus qui fateatur, ex vtraque parte infert. G. σιωπηκώτατοι ἢ αὐτὸς λόγον εὐρῶν πρὸς πάντα ὁμολογῶντες .i. primariam ac generalem ipse quoque rationem, quæque apud omnes in confesso sit, nactus. Proximè, id quod quærebatur ex iis quæ ad partem accommodantur docet. G. πεινῶται ἢ ἐκ τ' ἢ μέρος τ' ἀπέδειξεν .i. à particularibus id probat. Mox. Hoc etiam iusto homini ascripto cũ reliqua accommodatè ad persuadendum admonuisset, hoc ait. Gr. ταῦτα τῶ δικίῳ λόγῳ ἀναγεις, ἢ τὸ λοιπὸν ἀξιολόγως παραμένεις ἐπὶ τὸ σιωπηκὸν ἦκε (licenim lego, non vt corruptè in Regis libro ἢ ἢ) φάσκων .i. Hæc cũ iustæ rationi ascripsisset, ac reliqua præclare admonuisset, ad id quod præcipuum erat se contulit, dicens. Infra, Omnis natura quæ extrinsecus erogatur, Gr. ἐργαζομένη, erogat.

Cap.9. contrarium ipsius sustinuit. Gr. ἐναντίον αὐτῶ, coram eo. Mox, qui magnas res cõmutat. G. ἀναλωθῆναι πινῶν .i. efficit vt consumantur. Ita vertit Perionius, quasi ἀλλοιωθῆναι esset in Græco. Paulò pòst, non in actionis verbo, sed in

sed in illo libertatis & potestatis cursum conficiens, & τῆς ἀράξεως λόγῳ, ἀλλ' ὅτι τὸ δὲ ἀδυσθείας ἀναδραμῶν .i. non actionis ratione, sed authoritatis. Mox, Hyas enim cum oritur. Pleias est in Græco, non Hyas. Infra, me abnuere non finit, ἀναρῶν, caput attollere, respirare. Ac rursus, quod possit omnia, τῶ πάντων κρατεῖν .i. quod omnibus imperet. Et paucis interiectis, Deo non oblitat, sed eum celebret. G. ὁ δὲ ἀνομιματεῖ (lego ἀνομιματεῖ .i. ἀνομιματεῖ) ἀλλ' ὅσοι αὐτὸν .i. Deum minimè ex aduerso intuetur, sed eum iustum prædicat. Verto etiam paulò pòst, Nō omnis profus qui aliquibus acerbitatibus oppressus est, ob peccatum castigatur. Aliquantò pòst, sic vertendum, Si enim posteaquam ob eam plagam tam insignis fui, ex hac me rursus eripere volueris. Ibid. neque humanitat. Latina hoc loco lacunosa sunt, Græcàque haud dubiè vitiata: & δὲ τὸ φιλανθρωπίαν ἐπιγραφήσῃ. Mihi certè non displicuerit, si quis pro & δὲ reponat σὺ δὲ .i. tu autem humanitatis laudem ac titulum tibi vendicabis.

Cap. 10. non odij & deformitatis plenum. G. μύσους, abominationis. Mox, quod nondum sit figuratus. G. λυχρῶν, animatus. Infra, Intueris enim omnia, & iuste scrutaris. Non enim dissimilem te delinquentibus præstas, præsertim cum æquitas tua se prodatur. G. & διγῶς ἐπιπέριχῃ. & γὰρ ἀδυσθεοῦς ὅτι τοῖς πλημμελεῖσι. τὸ γὰρ ἀδέχεσθαι σου ἐπαλιώει. vbi tamen ἐπαλιώει legendū censeo .i. Intueris enim omnia, ac iuste vlcisceris. Non enim hominum scelera iusque deique habes: quippe cum incorrupta tua iustitia ea vindicet. In fine cap. vt interim conuiescam. G. ἀναπνέσω, respirem.

Cap. 11. nam neque is qui perit. G. τὸ νηχρῶν, id quod natat. i. piscis. Interpretata vertit, quali esset οἰχρῶν. Infra, lic nihil malorum tuorum. G. δειμάτων, terrorum. Paulò pòst, Vita autem tibi eueniet tanta. G. ἐπιέρουσι, scaturiet. Confundit Perion. ὅτι βάνειν & ἐπιέρουσι. Mox, eorum quæ expectant desperationem. G. ἐπὶ ἀνεπίστοις ἔχοντες τοῖς ἐλπίδας .i. in desperatis rebus spem positam habentes.

Cap. 12. qui liberè in causa dicam. G. παρρησιάζεσθαι εἰς τὴν αἰτίαν, liberius causam (sc. mali) exponere. Possit etiam legi pro αἰτίαν, αἰτίαν eodè sensu. Proximè, His enim docetne, naturam quidem. Lege, docet ne naturam quidè. Ibid. vt eum dicamus significare leones. G. ὡς φέρε εἰπεῖν οἱ λέοντες .i. vt, verbi gratia, Leones, &c. Mox, quæ Balaam allocuta est. G. διελέγασα, quæ coarguit. Infra, Odit enim improbos, omnesque qui imperant manibus iniquis. G. τὰς ἀφῆστας χειρῶν ἀδικῶν .i. qui alios lacesunt, iniuriæque authores sunt. Non longè hinc, qui in Dei spe acquiescebant. G. τῶ θεῷ ἀνακείμνουσι .i. qui Dei cultui totòs se dicauerant. Paulò pòst, cum impietatem à Deo evertunt atque tollunt. Mendosè hoc loco scribitur in Græco, ὅταν δὲ ἀσέβειαν ἕσθαι γὰρ ἀνατραπῶσι. Censet autem eruditissimus, mihi que amicissimus Theologus Genebrardus εὐσέβειαν legendum. Ego tamen non illibenter legerim, ὅταν δὲ ἀσέβειαν ἀνατραπῶσι, sensu hanc mihi correctionem distante .i. cum ob impietatem à Deo evertuntur. Infra rursus, Charissima quoque Susanna, σεμνοτάτη, grauissima, pudicissima. Non longè hinc, eorum meminere quæ ad partem accommodantur, μνημονεύεις τῆς χεῖρὸς μέρος .i. Posteaquam particularium mentionem fecit, atque ex his etiam prouidentiam ostendit, ne quis eum ex particularibus duntaxat prouidentiam scire existimaret, &c. Ibid. subiicere etiam. G. ἐπιφέρειν. Sensus tamen apertissime ostendit legendum ἐπιφέρειν .i. subiungit. Infra, Inter se discordias seuerunt. G. ἀλλομαχὰς συστάματα πρὸς ἀλληλα .i. cum mutuum fœdus feriissent.

Cap. 13. aut quòd ipsius persona non accipiatur? Qui hoc præcepit. Græca hoc loco valde deformata sunt, ἢ ἐπὶ τῷ μὴ λαβεῖν πρῶτον, &c. Quæ tamen sic mihi formam receptura videntur, ἢ ἐπιθυμῆ λαβεῖν πρῶτον, &c. i. An is personam accipere cupit, qui hoc præcepit, &c. Paulo post, quoniam Deum iniuria irruere existimastis. G. ἀδικία ἐπιτρέχειν, ad iniustitiam accurrere, hoc est, iniustitiæ favere. Mox reprehensionem causam esse inueniam. Sic in Græco, τὸ αἰτίας εἶρα τὸ ἐλεγχοῦ. Fortasse tamen legendum τὸ ἐλέγχου. Ibidem bis interpretēs βάσανον probationem vertit, cum cruciatum potius vertere debuerit. Infra, Atqui in probatione tamen conscio propinquo & necessario non obstupesco. Vbi certè fædè labitur Perionius. Sic enim habent Græca, καίτοι ἐν τῷ βασιανίζεσθαι, ὁμοίως (sic lego, non ὁμοίως) τῷ οἰκείῳ συνειδήτους οὐκ ἐξίταμι. i. Atqui dum crucior, non tamen à mea conscientia excedo.

Cap. 14. Si etiam nonnunquam inconsideratè &c. Hæc sic verto. Sed si nonnunquam ob negligentiam (ἐξ ἀπροσεξίας) tale aliquid eveniat, ad se mox redit, ne deinceps in illud incidat quod condemnauit. Quis enim hoc loco non videat legendum in Græco, εἰ κατέγω, non εἰ κατέγω, absurdissimo sensu? In fin. dentes simul incolumes erunt. Malim, obstupescerent.

Cap. 15. Omnis sermonis contentio ad subiectionem referebatur. G. ἀνυποφοράν. Mox, qui ita es contentus. G. ἔσται ὄντι φιλονείκῳ. i. qui tanta contendendi libidine flagras. Paulo post, aut in te vno remansit sapientia. G. ἐνεκένανται, effusa est & exhausta. Ibid. quanquā nihil inimicum. G. καίτοι ἐδὲν ἐρρηδόν. quæ verba redundare videntur. Aliquantò inferiùs, Eos autem iustos rectè narrasse hinc sciri potest, quòd hoc sibi honori ac dignitati ij, qui tum pij erant, ducebant. G. σμῆρον δὲ ὅτι δίχμοι, εὐγνωστοί (sic lego, non εὐγνώστοι) διηγήσαντο. τὸ γὰρ ἰὸ γέρας τότε τοῖς ὠσετέσι, τὸ &c. Hoc autem argumento est eos iustos fuisse, quòd prosperis rebus vtentes hæc narrarunt. Nam tum piis hominibus hoc præmium erat, nimirum sine molestia esse in terra, &c. Non multò post, & discedens nugatus sit in eum. G. ἀπωλαλάσασατο πρὸς αὐτὸν. i. arrogantia aduersus eum vsus est. Mox, Deo frater erat, sed omnibus armis suis atque voluptatibus vim inferebat. Sic tamen malim, In Deo enim non confidebat, sed in armis suis, atque ob luxum & voluptates contumeliosus erat, ἢ τῇ περὶ ἐξυβρίσει. Non longè hinc, Non enim benevolentia laudem facit, &c. Sic verto, Nec enim benevolentia ad hanc confessionem adducebatur, sed quòd cruciatus minimè ferret. Nonnullis interiectis, in terram reponetur. G. ἐνεανήσεται, exarscet.

Cap. 16. non consolandi mei causa, sed remittendi. Verùm an non clepsydra lege loquimur, aut contra calamitates de quibus queritur? Hæc ad hunc modum reddo, non consolandi mei causa, sed mœrore afficiendi (τῷ αἰένῳ, non autem αἰένῳ.) Verùm an ad clepsydra legem loquimur, ac non potius ad presentes meas calamitates. hoc enim significat, πρὸς πῶς ὑποκειμένης συμφορῆς. Versu seq. Tecum loquor tibi consulens, sed grauias tibi sunt verba mea. Mendum hoc loco in Græco irrepsit. Legendum enim ἢ φορητός (non φορητός) σοι εἰμι φηγορόμος, &, &c. i. An grauis ac molestus tibi sum loquens, & grauias, &c. Mox, vellème his talibus verbis vri? Infestusque venirem ad amicos meos qui decumberent ac iacerent. G. ἀγαπητὸν ἰὸ ὑμῶν εἶναι πρὸς λόγους ποιήτως. i. gratumne vobis esset, me in talibus sermonibus versari, ac iacentibus amicis insultare? Non longè hinc, pericula vniuersa in me immisit. G. πειρασθήσεται, tentationes. Aliquantò post, Dei testimonium probo. G. ἐκδέχομαι, expecto, non au-

non autem *ὑποδύχουμαι*. In fin. capituli, non rectè me circumuenire. Gr. *φωλιζέω*, vilipendere.

Cap. 17. quorum causa oculi ferè euulsi sunt. Gr. *ἐξέρρησαν* .i. effluerunt, non autem *ἐξέρρασαν*.

Cap. 18. quòd eius facultates ipsum ad amentiam adegerint, &c. Gr. *ἔπι δὲ τῆ ὕψια γεγηθότα ἐ μονοεχὶ λέγεται* .i. cum autem ob facultates suas gaudentem, ac modò non dicentem, &c. Interpres hìc *γεγηθότα* pro *μεμλυότα* sumpti: Paulò pòst, quiduis etiam inferunt. Gr. *ἐμφοροῦται*, quibusuis etiam cibis se ingurgitant. Mox, scelesti hominis viuendi genus. Gr. *κατατροφὴ* .i. exitum, finem.

Cap. 20. vt eum falsi accusés. *Ἐπισκήπη*, reprehendas. Paulò pòst, veniam peccatorum consequuntur. Dura mihi phrasis videtur, *ἐξίλεσθαι τοὺς ἀμαρτίας*. Ac suspicio mihi quædam oritur corrigendum esse *ἐξωνεώσθαι*. Loquitur enim de iis, qui sola largitione peccata sua se redempturos putant. Non multò pòst, eorum enim apparatus. Gr. *συναγωγὴ*, collectio. Aliquantò longiùs, quòd tecta & laquearia non etiam lateant. Gr. *τῶν ὀρόφων ὄντων μὴ κεκαλυμμένων* .i. quòd culmina minimè tecta sint. Paulò pòst, neque hoc non ei eueniet, verùm etiam clementia ipsa, &c. Verto, neque hoc tantùm ei eueniet, verùm etiam elementa ipsa.

Cap. 21. ex iis quæ patiuntur. Gr. *πάχω*, patior. Mox, iusti ergo sunt ex iis quæ ipsis accidunt, Gr. *ἐξ ὧν πάχουσι*. Vbi tamen addendam particulam negatiuam existimo, vt sit sentius, Si ipse propter calamitates iniustus habendus sit, profectò iustos esse eos, quibus nihil aduersi accidit. Eodem versu addit de suo interpres, omnium consensu. Infra, Nec impium eum qui cum præclare agit, Gr. *ἐδὲ ἀσεβῆ τὸν ἐπιπραγματοῦντα*. Vbi tamen ex eo quod præcedit, legendum *ἐσεβῆ*, non *ἀσεβῆ* .i. pium. Non multò pòst, neutro modo se in impios gerat, Gr. *ἀδικησέτω*, impiorum scelera non curet. Non longè hinc, cùm remuneratio causam recipiet. Gr. *ὅταν ἀπολαμβάνη τὰ ἔπιχρημα* .i. cùm scelerum pœnas recipiet. Paulò pòst, Nihil enim noui cuius affertur præter sua mala. Græca hoc loco contaminata sunt, *κενὸς γὰρ ἀπασί, μηδὲν ὑπερέσθαι*, &c. Sic tamen repurgari posse mihi videntur, *κενὸς γὰρ ἀπασί, μηδὲν ὑπερέσθαι* .i. Inanis enim quilibet est, nil secum portans præter sua mala. Aliquantò inferiùs, Illum quidem in regia. Gr. *ἐν ὑγείᾳ*, in sanitate. Nonnullis interiectis, ac de aliorum hominum sapientia detrahatis. Gr. *ἐ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων δι' ἀμαθίαν καταλαλοῦντες* .i. ac de aliis hominibus ob inscitiam detrahatis.

Cap. 22. quid ad eum sanctitas tua attinet? Gr. *σωτελεῖ αὐτῶ* .i. ei prodest? Paulò pòst, Permittebat enim vt tu qui homo esses, &c. In Græco non *σωτελεῖ*, sed *ἐνεχέτω* habetur .i. *ἐνεδέχεται*, contingere poterat. Infra, quis sapiens iulani. Gr. *παρηγοῦ*, admonet. Non multò pòst, nec Deum honore afficis. Gr. *ὁσιον*, iustum prædicas.

Cap. 24. An perspicuè, &c. An non perspicuè. Mox, pro supplantato iure, lege calcato iure. Gr. *πατήσαντες*. Paulò pòst, de statu mentis dimoti sunt. Gr. *ἐξοίστησαν*, velut celtro quodam perciti sunt. Non longè hinc, conuiuia latronibus dederunt. Gr. *συμπόσια ληστῶν ἐπιέσθοντο* .i. latronum more conuiuia celebrabant. Non multò pòst, neglexerunt. Gr. *ἀφιμάτωσαν*. Legendum tamen *ἀφαιμάτωσαν*, vestibus spoliarunt. Mox, cùm rori per imbres expositi fuissent. Gr. *τῆ δρόσῳ ἀφ' ἑσπέρας γινόμενης* .i. cùm rori toti maderent. Quibusdam interiectis, præter modum eorum scelera accusans. Malim, maiorem in modum,

ἑσθ' ἀλλότως. Ibid. eis qui nulla re ab eis differunt. gr. τὸς ἕδ' ἐν αὐτοῖς ἀφ' ἑρποντας, qui nihil ad eos attinebant, in quos nil iuris habebant. Verf. seq. quod culpa sua ignorarent esse vnquam iustitiam. G. ὅτι μορφηίας ἀγνοοῦντες οἱ πῶποτε ἔστιν ἡ δικαιοσύνη .i. improbitate sua ignorantes quidnam tandem esset iustitia. Infra, quæ rectè coniuncta esse dicta sunt. τὰ χαλὰς ἡρμωμένα lego, non εἰρημνία, vt in libro Regio. De coniugiis enim loquitur aptè connexis. Verf. seq. Vt etiam prædo ipse. Hic quoque corruptè scriptum reperi, ὡς αὐτὸς, pro ὁσαύτως .i. Eodémque modo prædo alienos labores surripiens homines vertur, ὑφορᾶται. Infra autem pòst, odit lucem, adde, & non venit ad lucem. Verf. seq. Ionúmque metuit. gr. Ἰσοφειδής, meticulosus est. Mox, etiam si tempore improbos supplicio coërceat. gr. χροῖνα .i. βροχίδως, tardè. Vno versu interiecto, sterilis procuratione digna est, φειδός .i. ἐλάς, misericordia.

Cap. 25. Cur Deum timere existimas ea quæ ais. Sic corrigo, Quid Deum perterrefacturum te putas per ea quæ ais. φοβέιν enim est in Græco, non φοβέσθαι. Paulo pòst, non quidem ratione conuersationis. gr. ἔ τῷ τῆς πολιτείας λόγῳ, non quod ad vitæ rationem attinet.

Cap. 26. disputationem peruenire voluisti. gr. ἀσπόρουν, quæstionē. Paulo pòst, nec motus habitus. gr. πνεύματος, venti. Mox, aut confundi. G. συχνηύαι, contineri, conseruari. Sic vertit Perionius, quasi esset in Græco συχνηύαι. Infra, aqua quidem est in mari. G. τὸ μὲν ἐν θαλάσῃ, partim est in mari. Verf. seq. Dei autem voluntas etiam eius quasi columna & firmamentum. G. τὸ δὲ καὶ ἐν τῷ στερέωματι αὐτῶ. sic enim legendum, non τὸ στερέωμα. .i. partim etiam in ipsius firmamento. In quo cæcutit Interpres, qui pro τὸ δὲ, legit θεὸς δὲ. Non multò pòst, Vt enim cælum facit, ait, adde, Ego manu mea fundavi cælum. Infra, fulgure tutam reddidit. Legendum, fulgure tutos.

Cap. 27. iniuria eum sententiam tulissent. Inique in eum. Vno versu interiecto, Non tamen ego, inquit, vobis cedens innocens esse desinam. G. ὑμῖν προσφιλον εἰκῶν. Legendum tamen haud dubiè vnica voce προσφιλονεκῶν, vobiscum contendens. Mox, si quis non loquatur quod suggeritur. G. τὸ παρὰ τὸ μέν .i. quod in mentem venit. Nōn multò pòst, pro, etiam si eum calamitas, &c. repono, Quod si etiam eò necessitas quædam eum adigar (s. vt Deum oret) tamen quoniam non amore, &c. Infra, cùm febris augetur. G. προσγιγνεται, oritur. Non longè hinc, perfecto expletòque modo peccatorum. G. μέτρω, mētura. Verf. seq. quandoquidem nil boni disseminauerunt. G. κατεπαράξαντο, corruptè tamen. Lego igitur, non inuerecunda, vt opinor, mutatione, κατεπαράξαστο .i. fecerunt.

Cap. 28. lapis solutus calore in æs vertitur. Sic verto, æs instar saxi cæditur, λατομείται. Proximè, Nemo enim eorum quæ sunt, alius opifex ita loquitur vt ipse Deus. Sic corrigo, Nemo enim eorum quæ sunt alius est opifex, quem admodum ipsemet Deus quodam loco ait, Meum est aurum. G. χαλὰς αὐτὸς που φησίν. Non multò pòst, & mensuram torrentis ei constituit. Enendo, mensura torrentis ei cognita est. αὐτῷ ἐγνώσται. Vno versu interiecto, subito obiectam terram superent. Corrige, subito ingruant (ἐπιδόν) ac subiectam terram interrumpant. Infra, terræ inconstantiam. G. ἀπονίαι, imbecillitatem. Aliquantò pòst, excelsos montes ex gradibus euellit. G. ἐκ βάθρων, radicibus, ab imis fundamentis.

Cap. 29. sciantem etiam folium, vt ius eis qui in iudicium venirent, redderet. Sic malim, sequente etiam subsellio, vt litigantibus ius diceret. G. ἐπορεύσει (ita enim

(ita enim perspicuo legendum, non ἐπόμυον) τὸ ἴσον πρὸς τὸ κρίνειν τοῖς δια-
 ζουμένοις. Neque enim alioqui ἐπεὶ δὲ Genituo iungitur. Paulò pòst, silentium
 obseruantiam, &c. Sic lubentius verterim, silentio obseruantiam ostendebant,
 digito nempe ori admoto, vt ceteros in officio continerent, τὸ καὶ ἀπέλλειν.
 Versu seq. tamen iustitiam parem excitauisse. Repono, tamen pari iustitia præ-
 ditam fuisse, atque in Græco pro ἐκκέντησθαι, quod mendosum est, substituo
 ἐπέκλιπτο. Mox, parit enim licentiam fatietas. G. ἕβριν, petulantiam. Infra, ne
 bonum amare putaretur. G. τῆς χρημάτων ἐραῖν, opes amare. Et statim, ad pul-
 chritudinem accommodata, G. ἀπαρτίστα, id est, vt opinor, ἀσύγκριστα, in-
 comparabilia. Non longè hinc, Ita vt ipsi putarent, quorum membra malè affe-
 cta essent. Corrigo, ita vt ipsi putarent se integris membris esse, ac per membra
 mea operari. G. ὅτι ἄρτιοι τὰ μέλη ἀλάκνειται. Aliquantò pòst, expectabant sen-
 tentiam. G. προσέχον .i. animum attendebant. Non longo interuallo, Riden-
 dum censuit. Malim, Ridere dignatus est. In fine, exquisiui primum locum:
 παράγμιστα est in Græco .i. negotia.

Cap. 30. eorum animum coniunxit. G. ἐφρένωσεν .i. sapientem reddidit. In-
 fra, Omni ex parte qui circum me habitant, me opprimunt. G. πάντοθεν οἱ χα-
 κωῦτες ἀναβρίσσι .i. vndique existunt qui me vexant. Interpres χακωῦτες, pro
 κωκωῦτες accepit. Mox, vt viæ eorū in me ferentes deletæ sint. G. ἐκτεβλήσασθαι,
 exiitæ sint. Gall. que les chemins en sont tous rompus Paulò pòst, vt nerui dissoluan-
 tur, addendum ex Græco, ἐκ τῆς συμφύσεως, vbi tamen suspicor legendum
 ἀμφοράς. Neque enim nerui ἐκ τῆς συμφύσεως dissoluuntur. Non multò pòst,
 mutatus es mihi in crudelem. 70. Interpretes hinc habent, ἐπέβη μοι ἀνελεημόνος,
 insiliit in me sine misericordia. Infra rursus, Si quid verò meorum non requi-
 rebat. Si quis verò facultatibus meis minimè indigebar. In Græco enim aptius
 multò videtur, vt πὶς λέγamus quàm π. Aliquantò pòst, cupientemque pro-
 ferre non patitur. Hinc Librariorum oscitantia, proferre irrepsit, pro, perferre.
 G. κατὰρῆν. Non ita longè hinc, ob desertam ciuitatem, quæ sine Deo effici-
 tur. In Græco non est χωρὶς θεῶ, sed χόλω θεῶ .i. indignatione Dei.

Cap. 31. Propterea oculi tui repetiti sunt ad pœnā. Hæc sic legenda, Quam-
 nam ob causam pœnæ ab oculis tuis expetita sunt? Vers. seq. adhæsissent. Gr.
 προσέσχεον, perspexissent. Quod autem sequitur, valde à Græco dissentit, vt
 inquam ei qui eum leuiter pulsasset. G. ὡς οὐδὲ πρὸς τὸν ὑποκρίσασθαι .i. Vt igitur
 ad eum, qui hac eum quæstione interpellasset .i. qui hoc ab eo quæsiuisset.
 Sic ergo beatus Iob agebat, &c. G. ὡς οὐδὲ πρὸς ἐξέταστος τὸ κατ' αὐτὸν ἐπίσ-
 τῶσαι .i. Tanquam igitur nō defuturus esset qui res ipsius examinaret. Mox,
 eos qui ridebant. G. γελωτοποιὸς, sanniones. Vers. seq. Non sedi in concilio
 eorum gradientium. G. αὐτῶν πεζόντων. Legendum tamen παρ' αὐτῶν, luden-
 tium. Paulò pòst, quenquam contempsit. παρέβλεψα, legendum esse in prima
 persona luce clarius est. Sed scædus est quod sequitur, sine progenie & culpa
 moriar. Vbi quis tam obrusi ingenij est, quin statim videat pro ἀνέπιος (quod ni-
 hil significat, & si interpres ἀνάπιος tentat corrigere) ἀνέπιος legi debere? i. sine
 late. Paulò pòst, vnum in duo diuidit, rursum mutat propositum mulieris, &
 sibi insidias struit per maritum. G. τὸ ἐν τῇ χεῖρὶ εἰς δύο διαρῆ, μεθίγησι ἢ πρὸς-
 θεσιν τῆς γυναικὸς εἰς ἑαυτὸν, ἑπιβλάσ ἀρτύει χεῖ τῷ ἀνδρὶ. Sic enim hæc inter-
 pungi debent .i. quod affectione vnum est in duo secat, mulieris animum ac
 voluntatem in se transfert, ac marito insidias struit. Paulò pòst, cū surrexerit
 ad iudicandum Dominus. G. ὅταν ἔγασιν (lego ἐξέτασιν) μου ποιήσῃται .i. cū

vitam meam difcufferit. Mox, conciliare eorum amicitiam, G. εἰς αὐτοὺς, inter eos. Verſu ſeq. Si quid verò quod reprehentione dignum erat faciebam, clemens ac mitis, abſtinens reprehentione amabam. Hoc mihi perſuadebam, &c. G. εἰ δὲ ἔτι πρὸς (addo με) ἔλεγχον ἐπιέντο, πρῶτος ἀνεχόμενος (ſic lego, non πρῶτος ἀνεχόμενος) ἔσπερον τὸν ἔλεγχον. ὑπεπιέμνω ἑμαυτῶ ὅτι ὄς, &c. i. Quòd ſi me coarguebant, leniter id ferens corū reprehentioni acquieſcebam: illudque mihi proponebam, quòd quemadmodum, &c. Infrà, viduæ oculum non confideraui. Corruptè hîc eſt in Græco ἐξέτευξα, pro ἐξέτηξα .i. colliqueſeci, lachrymis confeci. Infrà rurfus, Si vidi Solem cum fulgeret. Septuaginta habent, An non videmus Solem cum fulget: atque ad eum ſenſum Cômmentator explanationem ſuam accômodat. Duobus verſib. interiectis, quomodo meipſo contentus ſum. Sic malo, quomodo mihi ipſi ſufficere poſſum? Proximè, Non adoraui manibus meis obliuione Solem. In Græco certè legitur, ὀπιλαζόμενος, mendosè tamen, ni fallor. Ac fortalſe ὀπιλαζόμενος, vnica litera immutata ſcribendum. Non longè hinc, qui manus effecit. G. ἐνέργους, ad opus aptos. Mox, Si fui prouerbium, &c. Hæc apud 70. imprecandi modo dicuntur, ſim prouerbium. Verſu ſeq. ſic corrigo, Hoc enim fuiſſet Deum meum contemnere, perinde atque aduerſus, &c. Paruo interuallo, omnium ſermoni parerem. Emenda, paterem, ἡρῶληθῆσομαι. Ibid. Quæ cum temperantia humanitatem coluerant. G. αἰ ὑπὲρ αὐτῶ ἀσκηθεῖσαι .i. quæ ab eo eruditæ atque inſtitutæ fuerant. Non longo interuallo, conſcientiam mordicè tenentes. G. δακνόμενοι τὸ σκωιδός .i. conſcientiæ ſtimulo vellicati. Infrà, in me ingemifcens diceret. Corrige, in me ingemifceret. Ac rurfus, non vt arrogans aliquis & aliquid eſſe videatur. περὶ αὐτὸς τις καὶ φωνηπῶν .i. nō vt iactator quiſpiam & oſtentabundus. Aliquantò inferiùs, quòd Dei ſeueritatem ſciebant. G. τὸ ἀδέχασθαι, integritatem in tradicando. Et poſt pauca, an nullum rerum delectum probat. G. ἀδελφοφρεῖ. Non longè à fine, quòd exiſtimaueritis Deum propitium fore. Corrige, Deo gratum fore. Verſu ſeq. Vt enim ei omnia, &c. Hoc loco ſtellula appicta mendofus eſſe locus indicatur. Quòd tamen Interpreti potiùs quàm libro, quo uſus eſt, aſcribi debet. Sic enim Græca habent, εἰ γὰρ καὶ τὸ πάντα αὐτῶ παρέθηκε .i. quamuis enim omnia etiam ei proiciatis .i. largiamini. Et linea vna interiecta, Non enim auſi eſtis dicere. G. ἐξ ὧν γὰρ, &c. i. Ex eo etenim quòd non audetis dicere, Magnum eſt vitium tuum, ſed, Vtrum, præpoſuiſtis, per hanc dubitationem oſtenditis nullum vos, &c.

Cap. 32. primùm reſpondebant. G. ἀντέλεγον. Longiùs aliquantò, quoad aliquid fregerint. G. ἀπαρρήξασιν .i. ſermonem aliquem emiſerint. Græci enim ἀρῆξαι λόγον dicunt.

Cap. 33. Noli negligenter audire quæ dicam, nec muta ſententiam. G. καὶ ἔμεταγνώσῃ .i. nec te pœnitebit. Mox, vt putauerunt qui inani verbo ſapientiam ponunt. Græca ſic lego, οἱ κενοφανίας τινὸς σοφίας πημέροι .i. qui verborum inanitatem ſapientiam eſſe cenſent. Paulò poſt, In eum qui me audit hæc dixiſti. G. εἰς ἐπήκοόν μου .i. ita hæc dixiſti vt ego exaudierim. Infrà, vt tibi tanquam homini homo reſponderet rogares. G. ἐπέταθες, imperares. Non longè hinc, mille angeli qui inferant ei mortem. G. θανατηφόροι, peſtiferi. Aliquantò poſt, ita tamen vt de iis quidem quæ occuparunt, confiteatur. G. ὡς ἐπὶ φραγμάτων .i. de præcedentibus culpis. Et ſub finem capitis, pœnas reperit eorum quæ quis violauerit. G. τῶν ὑπεβλήμενων, tranſgreſſionum.

Cap. 34. Docuit, inquit, ſuperiore ſermonem. Emendo, Docui. Aliquantò poſt,

pōst, quasi Job refellisset. G. ὑποχρῆστος, obiciendo dixisset. Infrā, neque eosdem inferi obtrient, ὀπισκιάσας, obumbrabunt, occultabunt. Paulò pōst, sic ea quæ facinorosi homines. Adde, clam. G. ἐν ὄψιν.

Cap. 36. Hæc autem amicis premens eos dicit. G. πρὸς τὰς φίλους ἀπὸ πνέοντος. Legendum tamen est vnica voce ἀπὸ πνέοντος .i. Hæc autem in amicos inuehens, ait. Aliquantò longiùs, nec habitus est sine eo qui ordinat. Hic quoque mendum infedit in Græco. Legitur enim ὅτις, quod malè corrigit Interpres, ὅτις. Substituendum est autem ὅτις .i. ordo non est sine eo qui ordinat. Longè inferiùs, Itaque natus sensu fontem lactis percipit. Vnica litera deprauata sensum valde inficit. νεχρὸς enim (quod Interpres natum vertit) legitur, cum tamen legi debeat νεχρὸς .i. hinnulus. De animantibus enim rationis expertibus loquitur, quibus ea de causa cibum facillè suppetere ait, quòd ratione careant. Paulò pōst, à primo ortu non audit. G. ἀναυδός, mutus est. Non longè hinc, leue facillèque ad concoquendum alimentum. G. εὐμαρτέραν προφίλιν comparata facillius alimentum. Mox, constitutis præscriptisque vescendi, lege commercia faciendi. G. καταγυθίας ἐσθίειν, νόμιμα τὰς μίξεις ποιῆν .i. compositè atque ordinatè comedendi, legitimèque venereis viendi. Hoc enim hoc loco significatur his verbis, τὰς μίξεις ποιῆν. Et duabus lineis interiectis, equorum tarditatem corrigendi, vecturas iumentorum & asinorum qui maximum laborem perferunt. G. πλὴν βραδυτήτων ἵππων ὄνων καὶ ἀσίνων, τὰς μεταποιμίδας ἀδελφοφύοις καὶ χείρωσιν ὀπιπνεύσασιν .i. tarditatem equorum adiumento consolari, vecturas iumentis & asinis ad perferendum laborem perquam accommodatis.

Cap. 37. Calor enim, qui à te proficiscitur, incendit per relationē & ignescit. G. ἀνάκλασιν, καὶ πυρὸς .i. per reuerberationem, & inflammat. Mox, vt enim is qui intelligit intueturque aliquid. G. ὁ σῶνός. quo quidem in vocabulo cum vnica littera desideretur, putauit Interpres idem esse quod σῶνός. At legendū est σῶνός, ac sic vertendum, Vt enim qui in aliqua cogitatione defixus aliquid intuetur. Gall. qui refuse à quelque chose. Proximè, etiamsi rigeat. G. ἀλγίστην .i. etiamsi in dolore versetur. Paulò pōst, qui hæc præparauit. G. κατεσκευάσας, condidit. Infrā, & is qui generatus est, factus est ei vita, non ei participauit. G. γέγονεν αὐτῷ ζῶν (sic enim lego, non αὐτῷ ζῶν) ὅτι μετέλαβε .i. factus est ipsamet vita, non autem ei participauit. In fine, suntque serui eius humanitatis. G. ἰκέτωι, supplices, non autem οἰκέτωι.

Cap. 38. Simul Deus. G. ὁμοθεός. Fortasse tamen legendum ὁ θεός. Nam alioqui Græci dicere solent, ὁμοθεός, non ὁμοθεός. Paulo pōst, Habita verò & specie postea. G. ἐν ἔξει δὲ γενόμενος .i. postquam autem ad virtutis habitum peruenisset. Infrā, pro, suopte sensu & captu rectè facta, id est, vt ita dicam, iustificationes, lege, suopte sensu ipsis iustificationes. Infrā rursus, rationibus reprehensu. Gr. κατακλιθέντες, obruti. Longiùs aliquantò, firmum quiddam substrui. Gr. ἐδραον πινά, fundamentum aliquod. ad verb. sedem aliquam. Quædam autem hæc transilio, quòd ea superiore libro annotarim. Sequitur igitur longo interuallo, omnisque malorum auctor. G. ὄρυμα γδός, tumultus. Paulò pōst, nisi insit in eo spiritus. Corrige, cum non sit in eo spiritus. Infrā, adhuc, Hic cum iacebat cum omnibus societatem. Emendo, Hic cum habeat cum omnibus societatem. Sicque etiam non longo interuallo legendum, cuius apud inferos nō relicta sit vita, cum via typis excusum sit. Nō nullis interiectis, & potestati in iis quæ sunt status. Gr. καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῖς γυνομύθοις ἢ ὑπαρξίαις.

i. & potentia mea existunt ea quæ oriuntur. Non longè hinc, Circulus in guttas incidens refertur. G. ἀναχλάται, reuerberatur. Non ita multò post, appetitu & non voluntate. Delendam hoc loco particulam negantem censeo. Homines enim natura & appetitu ac voluntate oriuntur. Paucis interpositis, magnam rerum speciem præbent. Malo, magni aliquid portendunt.

Cap. 39. Denunciat multitudinē ciuitatis. G. καταγέλασται, non καταγέλλεται, deridet. Proximè sic legendum, Nam & solitudinis amans est hoc animal. Mox, In ea autem quæ mihi data sunt, non habes imperium. Hoc loco μὴ legi debere puto, non μοι .i. In ea autem quæ non data sunt .i. tibi. Neque enim hoc Deo quadrat, cui nihil datum est. Paulò post, Dei voluntas ea excludit. G. ἐκτρέφει, alit. Infrà, sextodecimo. Substituo, quartodecimo, vt etiam versu seq. quatuordecim, pro sedecim. Non longè hinc, In cælo versatur vt ple-ræque alia. G. ὡς τὰ πολλὰ .i. ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον, vt plurimum. Haud multò post, quemadmodum ipsum lætificauerit. G. ἐφράσωσεν, sed corruptè. Lego, ἐφρένωσεν, solertia donauit. φρένες enim pro prudentia sæpe vsurpatur. Duabus lineis post, delectatur iis quæ dolorem efflant, G. ὀδωδῶσι, fœtidis.

Cap. 40. Erige enim, inquit, à te manum, & ecce vt fœnum te deuorant. ἦρα .i. Sustuli à te manum, & ecce vt fœnum deuoraris. Paulò post, Idem mobile esse dicit. G. τὸ αὐτὸ κινητὸν. Vnico tamen vocabulo legendum αὐτοκίνητον .i. quod à seipso mouetur. Infrà, ea quæ sunt, carere principio dicit. G. ἀρχαί εἶναι .i. ἀλασίλευτα, principe ac moderatore carere. Proximè hinc, Immortales eosdem esse dicit & æmulos. Corrigo, dignitate æquales, Ibid. in mares & fœminas mutat. Format, emendo.

Cap. 41. Bestia autem quæ intelligitur νοητὸν ζῷον .i. animal illud quod intellectu percipitur .i. diabolus. Mox, at non permanebit. G. ὑποδύει, sustinet, resistit, non autem ὑπεδύει. Et post pauca, Neque enim infirma est pœna. G. ἡ δίκη .i. οὐκ ἐστὶν ἀδίκη. Aliquantò post, quàm magna sit ea quæ ei similis est bestia. G. ὅπουσιν ἀντιτύπες. Sic enim lego, non ἀντιπύς, vt in Regis Codice .i. quàm duris ac renitentibus squamis. Infrà, ferrum secare non potest. Lege, quem ferrum secare non potest. Versu seq. Ipse prior repercutus perforat. G. ἰσχύεται ὑπὸ τῷ ἀντιτύπῳ .i. Ipsummet (s. ferrum) ob renitentem duritiem frangit. Infrà adhuc, principem exercitus metuerit. G. ἀρχερατὴν τῆς πλάνης, ducem erroris. Multis interiectis, & eorum qui nudant, manus armat cōtra charissimos. Fœda macula inhæsit in vocabulo γυναιδίων, quòd cum nihil significet, in eius vicem substituere voluisse Interpretem apparet γυναιδίων, absurdissimo sensu. Ego verò nullo prorsus modo dubito, quin γυναιδίων ἢ τοκέων, legendum sit. Vult enim Author, diabolum parentum etiam manus aduersus charissima sua pignora armare. Mox, spe sua frustratus iterum cucurrit. Malim, pedem retulit, παλινδρομήσει. Eodem vers. Hic est qui casto Ioseph eos qui ipsius castimoniam tentauerunt, excitauit. Emendo, qui casto Ioseph tentationes (τὸς πειρασμούς) excitauit.

Cap. ult. Non enim finem intellexistis concessionis meæ. G. ἔγχαρ ἢ σκοπὸν ἠπίστανθε τῆς ἐμῆς συγχώρησεως .i. Non enim intelligebatis quid mihi p̄positum esset, cum eum attingi permitterem. Mox, nisi quòd omnes boni ad pij, & Dei notitiam habent. Sic forfasse aptius, Quamquam omnes illi boni ad pij erant, & Dei notitiam habebant, & eius prouidentiam non ignorabant. In Imperfecto enim tempore hæc leguntur in Græco. Aliquantò post, Nisi enim ipse mihi pertuadeat. G. ἐμὲ δισωπήσει, me flecat, ac miseratione afficiat. Infrà cum

cum Deus iustum eum declarauisset. gr. *καὶ ὁ θεὸς δικαιώσασα* .i. ac Deum quidem iustum prædicarat. Longo interuallo, tamen cum diabolus non credidisset, voluissetque eum tentandum accipere. gr. *ἔχῃ ἢ ἦτοι τὸ δουρασθῆναι αὐτὸς ἀβόλα, καὶ εἰς ἀξίπειραν ἑαυτὸν ἐγελῆσθαι αὐτὸς αὐτὸν τὸ ἀνδρὸς*. Quo quidem in loco nihil mihi desiderari videtur. Hoc enim vult Author, eum qui Dei verbis fidem non habet, non minùs impium esse, quàm diabolum qui non credit, sed Iobi virtutem periclitari voluit. Mox, eum resurrecturum esse cum iis quos suscitauit Dominus. Lege, suscitabit. Ibid. resurrectionem verò cultum. Græca vox *θεραπεία*, cultum quidem aliquando significat, hęc tamen curacionem plagæ, vt patet ex antithesi præcedente. Linea vna interiecta, rursus addens vnã quidem resurrectionem esse. gr. *πάλιν παροδείξ* .i. addens hanc voculam, Rursus, ita vt vnã quidem resurrectio sit à calamitate liberatio, altera autem ea, quæ ei sit communis, &c. Infra, quòd legem acceperit, iurisquẽ diuinationem. gr. *τὸ δικαίον ἀξίγνωστον*, æqui ab iniquo internotionem.

Correcta quædam in Concionibus Chrysostomi in Iob.

C A P. II.

POST QUAM labes eas, quibus ille in Iob Commentarius resperfus erat, pro virili mea repurgare studui, nunc idem in Chrysostomi Conciunculas quasdam in eundem Iob aggredi libet. Nam ex quoque emendationis cuiusdam mihi nonnullis locis indigere visæ sunt. Quod tamen non tam Interpreti Perionio tribuendum censeo, quàm Græco Bibliothecæ regiæ libro, quo illum valde interdum corrupto vsus esse comperi.

Conc. i. vt nos ei vtiliter dicamus. gr. *προσφῶρος*, aptè. Vers. seq. cum ei nudus quemadmodum luctatus est pugil reititui debuerit. gr. *δὲν αὐτὸν* (sic enim lego, non *δὲν αὐτὸ*) *ὡς ἐπαλαμῆσαι ἀναστῆσαι τὸν ἀθλητῆν* .i. quippe cum decuerit nudum, vt certauit, representare pugilem. Mox, sine rebus Scripturæ vixit. Sic in Græco, *δίχα παραγμάτων γραφῆς*. Mihi tamen subolet vitium inesse in vocab. *παραγμάτων*, mallemque *ἐπιτάλμάτων*, quemadmodum & legitur videtur vetus interpres. Paulò post, vt mulieri fidem haberet, nudus fuit. gr. *ἡ ἀπειροδῆ γυναικί*. fortass. *ἀναπειροδῆς*. Certè apertissimè indicat sensus verendum esse, postquam vxori credidit, nudus effectus est. Infra, vt stantibus liberis amissione possessionum iustus vir calamitatem desperationis occasione nancisceretur. gr. *χειρὶ λάβῃ τῆς ἀθυμίας πληγῶν* .i. atrocissimum mæroris vulnus acciperet. *χειρὶ* enim occasionem non significat, vt putauit Perionius. Non longè hinc, Iaculans, aut impetum faciens. gr. *βάλλον μάλλον* (*μάλλον* enim habet Lælius) *ἢ βαλλόμενος* .i. percutiens potius quàm percussus. Linea vna interiecta, plerumque pugna cum eo committatur. gr. *μαχόμενος*, plerumque pugnet. Loquitur enim de eo qui alterum prælio lacescit. Non multò post, abiecto animo reuersus est. gr. *ἀπεγράφη*, terga vertit. Post pauca, athletam fortiorem reddidit. gr. *ἀθλητῆν βάλλον*, athletam feriens. Infra adhuc, Vnde sciuit quæso. Hęc commodiùs in secunda persona iuxta Græcum codicem leguntur. Ibid. post hæc verba, & intus domi, adde, quomodo sciuit quæ extra contigerunt? Nam hæc ex Græco adiungenda sunt. Ibid. quomodo ea quæ futura erant videbas. Corruptè hęc in Græco legitur *τὰ ἐσόμενα*. pro qua voce nullo equidem modo dubitem reponere, *ἔστω γινόμενα* .i. ea quæ intus fiebant. Sententia enim huic emendationi perspicuè fauet. Ibid. Quod si ventus es. gr. *πνεῦμα*, spiritus. Spiritum enim homini opponit. Infra, etiam si

inter eos aliquod illiberale facinus extitisset. Græca vox, *μικροφυζία*, simultatem hoc loco potius significat. Itaque magis probo quod Lælius iustorem vertit. Non longè post, quis metus sufficiet. G. *φόβος*. Lælius videtur legisse *πόρος*, aut *ιδρώς*, vertit enim sudatio. Neutrum tamen hoc loco cohæret. Et interpositis aliquot lineis, signa eorum quæ minimè expectabant, coniungunt. Lælius, adhortationes fomentaque alia de industria adhibent. G. *σωπαγὰς* *πρὸς τῶν ἀδικήτων συνάπταισι*. Ibid. parentes inuoluant. G. *χηματίζουσι*, conformant, cadaver componunt. Sub finem, omnem rationem longè superabat. *λόγος* hic sermonem, non rationem sonat.

Conc. 2. ne quis habita singularium certaminum ratione. Sic fortasse clariùs, ne quis ad ingentia ac penè incredibilia certamina respiciens. G. *εἰς πλὴν ὑπεροχῆν τῶν ἀγώνων ἀπολέψας*. Verf. seq. vt id quod propositum est mireris. G. *πλὴν προσέβησιν*. i. vt animi propositum admireris. Proximè, ex quali diuersorio domiciliòque malitiæ. G. *παιδευτηρίσ*, schola. Ibid. &, vt ita dicam, fornicator. Dele hæc verba, vt ita dicam. De suo enim hæc addidit Interpres. Mox, quæ desponsata erant, lege, quæ nondum, *μηδέπω*. Paulò post, nec commixtus sum cum virgine. G. *συνῆκα*, cogitavi, intellexi. Paucis interiectis, iustitiam tribuit. G. *δικαιοσύνης βραβεύτης*. Non multò post, Omnia quæ aliena erant, propria suaque faciebat. G. *ἰδιοποιῶνται*. Hæc in bonam partem accipienda sunt. Versu seq. cum ille in alienis ea poneret. G. *τὸ πρὸς ἀλλότρια ἵδμεν* (hoc enim vocabulum addendum ex vet. Interp.) *πηρευθίς*. i. qui aliena vsurpabat. Fortasse tamen non minùs aptè legeretur, *πρὸς ἀλλότρια παρευθίς*, quòd videlicet fratrem hostis loco duceret. Paulò post, Nam cum Esau & Iacob in malo consenserint. In regio libro Græca manca sunt, *ἐπειδὴ Ἡσαὺ καὶ Ἰακώβ εἰς χεῖρας συμφωνήσαντος, ἀλλὰ τὸ Ἡσαὺ εἰς χεῖρας ἄρξαντος*. Apparet autem Lælium Tiphernatem legisse, *ἐπειδὴ γὰρ Ἡσαὺ καὶ Ἰακώβ ἀλλήλοις ἐπολέμου, ἔ τὸ Ἰακώβ εἰς χεῖρας*, &c. i. Nam cum Esau & Iacob bellum inter se gererent, non quòd Iacob in malum consentiret, sed quòd Esau iniuriæ author esset. Nonnullo interuallo, Verax quid effecit. G. *πὺ βέλεται*. i. quid significat? Mox, Non quòd Iob diuitias admiraretur. Iob est genitiui casus. Infrà, Esto vt Abraham, & terra vniuersa diuitias tibi continebit. G. *συνεξέταί σου*. vbi tamen legendum *σοι*. i. diuitias tibi optabit, vota faciet vt diues sis. Interpres sic vertit, quasi idem sit *συνεξέταί* quod *συνέξεται*. Quanquam etiam *συνέξει* potius dicendum fuisset. Aliquantò post, ad similia nitere. G. *τὸ ἴσα φρόνησον*, eodem affectu præditus esto, ante oculos habeatis. G. *ἑταυλον ἔχεν*, auribus infonantem.

Conc. 3. vndique canimus, studium inertix desidiaque dedere. G. *περὶ ἀδμεγα, προσδιδόναι βραθυμία πλὴν προσθυμία*. G. vndique circumsonamus, animi alacritatem inertia proderere. Paulò post, Inops erat Iob, non subueniens pro studio. G. *οὐκ ἐπαρκῶν τῇ προσθυμίᾳ*, impares alacritati suæ facultates habens. Infrà, qui stuprum obtulerat, pœnâque luebat. G. *δικὰς οφείλοντος*, puniendus erat. Non paruo interuallo, post hæc verba, ignis descendit de caelo, adde ex Græco, Cur ergo seruis ei à quo læsus es, cur adoras eum qui bona tua absumit? *ὡς πὶ λατρεύεις τῷ ἀδικήσαντι; ὡς πὶ προσκυνοῦς τῷ ἀναλίσκοντι τὰ κτήματα;* Videtur tamen Lælius legisse *τὰ κτήνη*. Vertit enim iumenta. Verum illic turpissimè inoleuit, sceneraris, pro, veneraris. Paulò post, Quotidie tristis erat. G. *ἐχέμνον*, fatigabar. Et sic ead. lin. lege, quod quotidie offerens fatigabar. Infrà, virtute autem se ad virtutem spolians. *ἀληθία* in Græco

Græco legendum, vt etiam legit Lælius, non ἀρετῆ .i. re vera autem ad virtutem se accingens, Paulò pòst, Hic Adamum inuenit, Euam non inuenit. Hæc sic inuertit, Hic Euam inuenit, Adamum non inuenit. Linea vna interiecta, Quousque. G. ἕως τίνος. Putat vir doctissimus hîc legendum ἕως τῆς γυναικός. Cui immutationi hîc nullum locum esse existimo. Fœdissimus autem Interpretis error est in eo quod aliquantò pòst sequitur, vidit eum qui intus debita officia dissoluebat. G. τὸν ἐν τῷ ὄφει λαλίῳ .i. qui in serpente locutus fuerat. Mox, præsertim cùm ei. Malim, Quanquam etiam alioqui ei. Infrà, iudicatus esset. Lege, est. Hoc enim magni ad sensum refert. Duabus lineis interpositis, occulta præmia vt nudet & aperiat certamina. G. τῆς ἀγλῆς. Ego tamen non paulò lubentiùs cum Lælio τὸν ἀγλητῶ legerim .i. vt pugilis virtutem patefaciat. Non longè hinc, Multi Christum excipiunt. G. ἐκδέχονται .i. προσδοκῶσι, expectant venturum. Mox, Tu qui hæc cogitas. Sic verito, Ergo tu frater es Esau qui hæc cogitas.

Conc. 4. Omnibus enim quæ pulchra sunt amissis, lyram, id est radicem & stirpem pulchritudinis non perdidit, sed remansit artifex. Hæc ex Græco sic corrigo, Omnibus enim quæ læta sunt amissis, lætitiæ radicem non amisit. lyram perdidit: sed artifex remansit. Proximè, contempta vita, verito, abiiciens bona. βίος enim hîc non vitam, sed facultates significat. Mox, Nam & quod natura pertulit, concedendum est. G. δὲ γὰρ καὶ τῆς φύσεως ὁμολογεῖν τὸ πάθος. i. Nam & naturæ perpeffionem & affectum confiteri oportet. Duabus lineis interiectis, vt naturæ quasi consensionem declararet. G. συμπάθειαι, condolentiam. Paulò pòst, Cùm verò propositum probauit. Malo, explorauit. Et mox, Ita si cùm interrogauit, ingratum nouisset, &c. G. ἔτις ἐὰν ἐρωτήσας ἴδῃ ἀγνωμονιώτα ἐλέγχει κακῆρρωῦτα .i. Ita cùm adhibita interrogauone eum maligno animo esse comperit, admissum flagitium prodit. Eodem modo nunc quia interrogans diabolum, non discit ex eo cladem acceptam, idcirco ipsemer iusti viri victoriam prædicat. Non multò pòst, Verbum hoc innocens illi addidit. G. ἐκεῖ δ' .i. illic non addidit. Mox, sed bonitati attribuit omnia, atque pacem secutus est. G. καὶ εἰρηνικῶς. Ad sensum tamen aptius erit εἰρηκῶς, vt legit Lælius, vertens, & dicens, Si bona suscepimus, &c. Non longè hinc, vbi est stellula appicta, in Græco legitur, ὅσα σπορεῖ ἢ κακία τῆς ἐαυτοῦ πονηρίας .i. non destituitur malitia sua improbitate. Gall. la meschanceté ne manque iamais en sa malice. De diabolo loquitur qui ad nouas artes confugit, vt Iobum euerterat. Cùm turpium fugis consuetudinem. G. ὀμλίαν, quod hoc loco lubentiùs verterim, narrationem, διήγησιν. Id enim ad sensum accommodatius puto. Mox, ex periculo & tentatione, ἐκ τῆς πείρας, experimento. Aliquantò pòst, vt totus per omnia membra athleta dolorem sentiret. G. περὶ αὐτῆς ἀναρῶν .i. vbi tamen haud dubiè ἀναδείξῃ, legendum est .i. victor existeret, victoriam reportaret. Atque ita etiam legit Lælius. Linea vna interposita, sed tota domus corpus eiusmodi vt mutilum eiiceretur. G. ἐξώθειτο τῆτον ὡς λελωσθημῶρον .i. eum tanquam lepra infectum eiiciebat. Sic vers. seq. λάβησις, non truncationem, sed lepram sonat. Non longè hinc, Testa saniam radens, patientia autem athletam dissoluens. Pro, athletam, hostem vertit Lælius, meliori, ni fallor, sensu. Sequitur, Contigit autem ei qui testam tenebat. ἔβλεπε est in libro Regio. Substituendum tamen est ἔωρεπε, vt etiam legit Lælius .i. Conueniebat. Infrà, magnæ autem miserix taciturnitate honorantur .i. verborum consolationem respuunt. Ac rursus, Tacuerunt ergo amici taciturnitate mali par-

ticipes ac socij. G. *σιωπῆ κινόντες τὸ πάθος*. Legendum *κοινωνῶντες*, vel potius *πιδίπτες*, vt antè. Mox, scimus in aliqua re tristi vnumquemque loqui oportere. *ἰδῆται*, est in Græco, sed corruptè. Liquet enim *αἰδέται* legendum esse .i. vnumquemque loqui vereri. Versu seq. pro, author, malim, doctor. Aliquantò pòst ita verito, Sic ergo vnusquisque Prophetarum eodem modo lamentatur. Et infrà, pro, dolore sentiebant, angebantur. Et pro, finem certaminis, scopum certaminis. Ac rursus, post hæc verba, Sed quod ei accidit, adde, in martyribus, idem quoque ei accidit in beato Iob. Hæc enim verba agnoscit Lælius, sensusque ipse exposcit. Quemadmodum etiam post hæc verba, Atque partim, addendum rursus ex veteri interpretatione, scopum assecuti sunt, iustitiam Deo tribuentes, partim autem errabant, &c. Infrà, Fecisti vt in iustitiam tuam inciderem. G. *κατεπυγχαίειν τῆς σῆς δικαιοσύνης*. Legendum tamen arbitror *καταπυγχαίειν* .i. Fecisti vt iustitiam tuam consequerer. Astipulatur huic lectioni vetus Interpres, sic transferens, Fecisti me compotem tuæ iustitiæ. Ibid. defensionis iuris. G. *δικηρολογίας*, expostulationis. Paulò pòst, Contumeliis afficit patrem Filius? res est non ferenda & ei qui patitur, & in eo qui iniuriam facit. Est quidem in Græco, *καὶ τῶ ἀδικούπτι*. sed sensus hoc vocabulum respuit. Itaque consulto veteri interprete comperi substituendum esse *ἀκούπτι* .i. ei qui audit. Ibid. Ignominia notare stirpem suam. G. *δυσφημίαι* .i. *κακολογίαι*. Mox, ad contumeliam procliuus, *φέρεται* .i. *ἐλκεται*, attrahentes. Infrà, dedit eis accusationis dignitatem. G. *εἰσηρέϊαι*. Rectè hoc loco conicit vir doctissimus legendum *ἰσηρέϊαι* .i. ex æquo loquendi facultatem. Sicque legit Lælius. Ibid. sed iuris præsidio defensionéque utebatur. G. *τίλ δὲ κηρολογίαν* (subaud. *αὐτῆς*) *ἐλάμβανεν* .i. causificationes eius æquo animo accipiebat. vel, ea iuris præsidia quibus utebatur, æquo animo audiebat. Linea vna interiecta, Sed quando seruorum effugit accusationem? G. *πότε δ' ἔλαβ' ἰσηρέϊαι* .i. quando seruo ex æquo loquendi potestatem seruauit. Ibid. Hęc cogitans, communi natura tribuit communem accusationem. G. *τῶ κοινῶ τῆς φύσεως παρέχει τὸ κοινὸν τῆς ἰσηρέϊας*. sic enim legendum, non vt in libro Regio, *παρέχει τῶ κοινῶ τῆς εἰσηρέϊας* .i. communi naturæ communem ex æquo loquendi facultatem concedit. Infrà, Exigis ius? accipe etiam iustitiam accusationem. G. *δικηροσωμηρέϊαι*, corruptè tamen, ni fallor. Ac videtur Lælius legisse *δικήαι ἰσηρέϊαι*, quod sensui multò magis congruit. Sequitur, Accusat arrogans, ac nec iuris defensioné impetrat, nec silentium. G. *ἔδδ' δικηρολογίας δέχεται*, ἔδδ' *σιωπῆ δὲ δισωπέται* .i. nec eum quem accusat, rationes suas proferre iustinet, nec silentio permouetur. Gall. *Il ne veut ny que on allegue ses raisons ny que on se taisse*. Linea seq. Non nouit grata labia. Fædum mendum in hunc locum inuasit. Græca enim habent: *οὐκ οἶδ' εἰ δέ' ἄρα τὰ χεῖλη*. quod quidem ita restituisse se putauit Interpres, si *ἀρετὰ* reponeret. Vertit enim grata, Atqui pro *δὲ ἄρα*, legendum est vnico vocabulo *ἀφάραι* .i. Non nouit labia diducere. vel, ne hiscere quidem ausus est. Si autem loquatur, Quid, inquit, audésne ad herum tuum vocem mittere, *φωιλῶ ῥήσαι*. Ibid. si pro iure, &c. Hęc sic verito, si à iusto ac nobili viro rogetur, vt cum aliquo altero in sermonem veniat, simultatémque componat, tūm ille arrogancia prouectus dicit, Egóne vt ad eum me conferam. Proh quæ est hæc arrogancia? Perinde loquitur ac si cælos calcaret & nubes. Et paulo pòst, In hunc infestus venio. Sic malim, Egóne vt ad hunc me conferam? Infrà sic lege, Si quis enim cūm castigatur, fortiter fert castigationem, audit à Deo, Surge, &c. Eodem modo paulò pòst,

pro,

pro, Sis vnà iudex, pone, Esto iudex. Mox, Iustus eras. G. γνώσιμος, notus. Linea seq. plaga prædicatis. G. ἀγὸς τῆς πάλης, per luctam. Non longo interuallo, eos tui videndi desiderium tenet. G. ὅτι ποθέσιν ἰδεῖν σου καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ τὸν πόνον τῆς ἀθλημάτων .i. cupiunt videre tum certamen tuum, tum certaminum laborem. Non longè pôst, Aduersus eum qui pro se dicit, &c. G. εἰ (sic enim legendum, non εἰς) τὸν ἄνδρα αὐτὸν λέγοντα τὰ καὶ τὸ δίκαιον ἔδεται, τὸς καὶ τὸ δίκαιον ὡς τὸ δίκαιον λέγοντας ὡς τὸ δίκαιον δέξεται; i. si eum qui pro ipso aduersus iustum virum loquitur, non excipiet, an eos qui aduersus iustum præter fas & æquum loquuntur, excipiet?

Epiphaniij loca quædam restituntur.

CAP. III.

ET SI mihi ex tot erratis, quibus vndique scater Epiphanius, paucissima duntaxat emendare conanti, verendum esse video, ne quis nasutulus Horatianum istud mihi occinat,

Quid te exempta iuuat spinis è pluribus vna?

non tamen propterea ab instituto desistam: illudque potius ei rursus ex eodem Horatio regeram, -- vello vnum, vello etiam vnum,

Dum cadat elusus ratione ruentis acerui.

Quocirca strictim hoc capite ea notabo, quæ lib. 2. tom. 2. mendum mihi ole-
re videntur. Pag. 264. vers. 9. lego ἀγγέλων ποιήσεως, non autem ἀνέμων. Pag.
266. vers. 42. εὐεβροντήη. Pag. 267. vers. 16. ἐξωλέεσται. vers. seq. lego, καὶ
ἐκπλήξαι αὐτὸ πῶς ἀσυνέσιας .i. quæ ipsius stoliditatem admiratione affe-
cisset .i. pulchritudine sua perstrinxisset. Cornarius, quæ ipsius stultitiam ad-
miraretur, sed malè. Alioqui enim dicendum fuerat, ἐκπεπληγμένον. Vers.
vlt. videat Lector, num pro σκέπτεται μὴ πρὸς τὸ γυμνασιὸν ἀνακρίψαι, aptius
fuerit legere, σκέπτεται ἰδίῳ .i. πρῶτον αὐτῷ, fingit. Pag. 268. vers. 23. deleo,
μήπω. vers. 27. pro ἡμῶν τε, vniço vocabulo lego ἡμῶν τε, i. διήμαρτε. vers.
43. πρῶτον λέξας τῇ ἀληθείᾳ lego, non πρῶτον λέξας. Pag. 269. 45. legendum
existimo, ἐξ ἀρχῆς, pro ἐξ αὐτῆς. Pag. 281. vers. 6. λύκος βαρὺς. vers. 10. le-
gendum fortasse καταβαλέσθαι, non καταλαβέσθαι. vers. 20. lego διαίρειν τίμα,
30. ἀρχαῖς. 49. ἀκρως. Pag. 272. 5. ἐνοίας. 6. γνώσιν. 16. ἀγὸς τὸ πεπερα-
σθαι. 35. ζητεῖν. 36. ἀμολόγηται. 43. ἐμπεύραστον. Pag. 273. 6. ὑπεξάρειν. At-
que hoc loco labitur Interpres, dum hæc verba αὐτῷ κακίαν πρὸς ἴσον ἀπι-
κατέστησεν, sic vertit, malitiam ipsi ex æquo attribuit. Sic enim hæc verba
transferti debent, malitiam ipsi ex æquo opposuit .i. parem vim in contra-
rium habere asseruit. Vers. 26. ἡμέρα. 40. ἀγὸς πάλης, distinctè legendum
est. Pag. 278. 26. βληθήσεται. Pag. 279. 43. αὐτῷ. 49. pro λέξασθαι legendum
potius censuerim ἐκρίσθαι, vt paulo antè. Pag. 281. vers. 3. κατὰ νόμον lego. 7.
χίρσις. Pag. 283. 3. ἵνα μὴ μικρῶν. 15. πρὸς ἄν. 26. μηχανάται. 30. ἀπέδη. 38.
χλεύης. Ibid. ἀδωαμίαι. 42. delendum δὲ in his verbis, ὁ ἔπειρα δὲ εὐρών. Pag.
284. 3. βαρύτατον. 10. ὃ ἀκολύτως. 32. οὐ δὲ ὡς ὄντα διηγῆ. Pag. 286. II. τί τὸ
ἐπαῖξεν. Pag. 287. vers. 2. δαπανήσας. Quæ autem sequuntur vsque ad hæc
verba, εἶπα πάλιν, delenda existimo, vt quæ prorsus nil ad rem faciant. Pag.
290. 18. διηλέξαμεν. 28. οὐκ ἔστιν ὑμῶν. 291. 36. εαυτῷ ἀντιμάχεται. Pag. 292.
36. πεθολωμῆς. Pag. 293. lego, καὶ ἔκρυπται. 15. εὐρήσονται. 27. Legendum
puto, εἰ ὁ ἄρχων τὸ κόσμου, ac delenda hæc verba seq. versu. εἰάν δε ἐγὼ ὑψώ-
σω, πάντας ἐλεύσω πρὸς εμαυτῶν. 37. lego, ἐν ὁδῷ. Pag. 294. vers. I. ἴδιον σωμα-

Hij

46. ὀρεγόμενος. Pag. 295. vers. 5. πάλισιν. 6. ἀκολύθῃ. Pag. 296. vers. 20. πειρημένος. 22. ἀπακλίνεσθαι. 27. ἐνέγκας. Pag. 279. 19. ἐφίπτεται. 26. πρὸς βεβαίωσιν. vers. vlt. ἐπέχεται. Pag. 298. 11. οἶδα τὸς ἡμετέρους. 35. ἰδὲν θάνατον. Pag. 300. 25. κακὸς ὁ θεὸς νόμου. 47. αἰ τὸς. Pag. 302. 22. μολυβῆ. Pag. 303. 21. τετρακομίδιος. Pag. 304. 5. ἀμέλει. 23. σιωπῶν. 43. δι' αὐτὸν. Pag. 305. 5. ἔαυσετο ἕξαγαγεῖν αὐτὸν ἐκ μέσων πονηρίας. Et sic in Latina interpretatione legendum est, Festinauit educere eum de medio iniquitatis. 8. αὐτῶ. 15. ἀνείπαι. 17. θηλαζόντων. Pag. 307. 40. Ἀλέξανδρος. 43. μακρινῶν. Pag. 308. 19. αὐτοῖς. αὐτοῖς enim τῷ βασιλεῖ est, relaturum se ad Imperatorem. 22. αὐτῶ. 25. ἐκοιμήθησαν. 34. videntur hæc verba delenda, πλὴν ἑποθέσειν ἐν ταῦθα διηγήσομαι. 39. ἀπᾶραι. 42. δυσαδί. 43. ὡς τῶν τῶν. 45. καὶ τὸν θάνατον. 50. Ἀλέξανδρος. Pag. 309. 14. ἢ πρὸς αὐτὸν. i. κατὰ. 37. lego, εἶτα ἀπεχώρησεν. i. discessit, non ἐπεχώρησεν. Itaque corrigenda hoc loco Latina interpretatio, quæ habet, periculum faciunt. Vers. 41. Lubentius legerim ὡς ἀπεχώρησεν. Versu sequente, non placet quòd hæc verba, πρὸς αὐτὸν τῶν αὐτῶν ἐχρήσατο ἡγερέοις ἀφ' μετανοίας συστάσειν, ita vertit Cornarius, Sed & ad ipsum conscriptis confirmationibus vsi sunt propter pœnitentiam, Sic itaque mallet, Sed & ipsi Athanasio sese, velut ad meliorem mentem redeuntes, commendarunt. Hæref. 69. pag. 314. 19. ἐπελέσθην. Pag. 315. 8. πρὸς κληθέντες malim. i. πρὸς εὐσεβείας, quam πρὸς κληθέντες. vers. 22. pro Εὐσεβείας, repono Εὐδοξίαν. Ab hoc enim, non ab illo, Valens baptizatus est. Vers. seq. delendum punctum post ἀκολού. Pag. 320. 8. ὁ εὐσεβής. 23. ἐπεισετέγκαιτες. 25. ἐκτινάμην. 39. σιωδασιός. Pag. 323. 28. συναλοφῆ. Pag. 324. 31. ἀγετένι. Pag. 326. 42. ἀκλίτω. Pag. 328. 37. ἐνοίας, vt paulò post. eodem vers. ἀφ' ἐχρήσεως. vers. 46. Fortè ὡς ἐκλήθητε legendum, vt aliquantò inferius. Pag. 329. 30. μὲν ὄντι, distinctim legendum. Pag. 331. 18. post αὐτῶν, addendum puto ἔδει, vel ἔχρη. Vers. seq. lego, ὡς ἀπεχώρησεν. & ibid. πάτη. Pag. 332. 7. τὸ πρὸς. vers. 23. Fortasse pro κλιζοῖται, reponendum κνίζονται. Et hanc lectionem sequi videtur interpres, dum vertit, stimulantur. Pag. 335. 1. ἄδει. vers. 11. πρὸς φασίζονται. Ibid. pro ὑποκριτικῶς λέγει, legendum puto, ὑποκριτικῶς, vel ὑποκριτικῶς. i. demissè. Vers. 49. ἵνα πάλιν εἰς ἡμῶν. At pag. 340. vers. 6. in his verbis, εἰσία οὐ ἔστιν ἐχ' εἰσία, &c. εἰσία, meo quidem iudicio excessum non rectè vertit Cornarius. Etenim εἰσίας vocabulo id omne intelligit Epiphanius, quod in Dei essentia consideratur, vt quòd iustus sit, quòd bonus, quòd omnipotens. Hæc enim non ipsam Dei essentiam indicant, vt τὸ ὄν, sed circa essentiam considerantur. Itaque εἰσία γὰρ hæc vocat, ὡς εἰς πλὴν αὐτῶν εἰσία θεοφύμινα. Pag. 343. vers. 4. ἔλλειψιν. & ibid. pro καὶ λέξιν, videat Lector num potius καταπληξιν legendum sit.

Theodoretus locis quibusdam emendatur.

CAP. IIII.

THEODORETI de diuina prouidentia Sermones cùm non ita pridem percurrerem, paucissima omnino loca reperi, quæ mihi emendationis indigere viderentur. Quæ tamen ipsa, ne properanti fortassè Lectori scrupulum aliquem iniiciant, hoc Capite indicabo. Lib. 4. non longè ab initio lego, πρὸς ἀποπέται ταῦτα καὶ ἀφ' ἀκεκρυμμένως φυλάττει, non ἀφ' ἀκεκρυμμένως, vt editi libri habent. Lib. 5. in his verbis, ἀρχὴν ὀρθῶς καὶ δικαίως οἰκοδομεῖν, vnica litera mutata οἰκοδομεῖν lego. At verò lib. 7. in his verbis, ὁ δὲ θεομαγωγὸς καὶ τῶν ἀρ-
ρότων,

χόντων ἐκρέται, καὶ τῶν ἀρχόντων, Interpreti minimè assentior, qui pro ἀρχόντων, ἀρχιδόνων reponendum censet. Sic enim vertit, Demagogus autem tam subditiis quàm reliquis primatibus imperat. Ego autem nil video, quamobrem hoc loco à recepta litera discedendum sit. Vult quippe Theodoretus Demagogum magistratibus quoque ac primoribus & ducibus imperare. Sed hæc facilia: illud non perinde fortasse facile est deprehendere quodnam mendum in hoc libri 8. loco insideat, vbi de fratrum Iosephi crudelitate verba facit. Sic autem Græca habent: μὴ τῆς συγγενείας τὸ δίχασον (οὐκ εἰσάγοντες) μὴ τὴν τῆς ῥίζης ταυπότητα, μὴ τῆς ἡλικίας τὸ ἄωρον, καὶ κακίας ἀπειράτων, μὴ τὴν ἀκρίσιον ὡς ἐν ὀνείροις ἡγεμονίαν, καὶ τῆς σκιάς ἀδρανεστέραν πῶς ἀρχίω, &c. Hic ego quero, quid probabile afferri possit, cur ἀκρίσιος illa somniantis Iosephi ἡγεμονία dicatur. Mihi certè nihil profus occurrit. Neque enim quod quis somniat, inuitus somniare dicitur, ac præsertim cùm lætium aliquod somnium ipsius animo obuersatur: quale illud Iosephi erat. Quare, approbantibus, vt opinor, eruditorum centuriis, mihi licebit vnica literula immutata ἀκρίσιον reponere. Hinc enim fratrum Iosephi crudelitatem exaggerat Theodoretus, quòd ob ἀνούσιον imperiū (neque enim tum quicquam veri ac solidi habebat, sed somnio duntaxat, quod quauis vmbra imbecillus esse solet, nitebatur) vsque ad eò in fratrem exarsissent, vt eum etiam obruncare cuperent. Hanc esse veram lectionem apparet ex his quæ sequuntur, vbi velut exponens, cur ἀνούσιον ἡγεμονίαν, principatum illud dicat, addit, ὡς ἐν ὀνείροις, &c, τῆς σκιάς ἀδρανεστέραν πῶς ἀρχίω. Eodem libro in hunc quoque locum mendum inuasit, τὸ χαροπὸν τῆς ἀθυμίας αἱ τῶν βλεφάρων ὡραδὴ λῦσι τολίδες, ἐργαζόμεναι μειδιάματα. Quis enim non perspicit, pro ἀθυμίας, εὐθυμίας legendum esse?

Annotationes quedam in Irenæum.

CAP. V.

TERTIVM Irenæi librum cùm nuper euoluerem, quædam obiter hinc libauī, quæ in hanc chartam conicere non grauabor. Cap. 3. adest perspicere, pro licet, vel promptum est, Græcorū more dicitur. πᾶρεστιν enim illis idem sæpe est quod ἔξεστιν. Paulò post, Quibus emendatè agentibus, &c. G. ὡν καὶ πορῶντων .i. quibus munere suo probè fungentibus. Sed & aliquantò inferius, in his verbis, Confundimus eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam, præterquàm oportet colligunt, nescio an quisquam Græcæ linguæ ignarus, quid sit præterquàm oportet colligere, intellecta assequi possit. His enim verbis non dubito quin Interpres Græcam vocem ὡραδὴ λῦσι reddere studuerit: quam tamen dilucidius vertisset, præter ius fāsque conuentus agere. Vnde Socrates in histor. Ecclesiast. lib. 5. cap. 21. (in Lat. vers. 20.) Sabbatium Nouatianum, cùm relictis suis priuatos conuentus agere cœpisset, ὡραδὴ λῦσι eum dicit. Quid autem inter hæresim, schisma, & ὡραδὴ λῦσι vel ὡραδὴ λῦσι inuenerit, vide Basil. in Canonib. ad Amphilocho. can. 1. Eodem cap. 3. in his verbis, fidelioris veritatis est testis, fidelior legendum est, vt constat ex Euseb. lib. 4. cap. 13. vbi hæc verba Græcè citantur. Cap. 4. Quæ autem sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere. Deligere, mallem, ob verbum deuitare, quod antecedit. Cap. 11. Iam enim saginatus parabatur vitulus, qui pro inuentione minoris filij inciperet mactari. Hoc loco, inciperet mactari, pro, mactandus erat, dictum est: quemadmodum & cap. 17. Inciperent talia dicere, pro, talia

H. iij

dicturi erant. & cap. 20. qui inciperet occidere peccatum, pro, qui peccatum occisurus erat: & plerisque aliis locis. Iam enim superiori libro adnotavi hunc interpretem ita vertere solere Græcum verbum μέλλειν. Quod ne, quis à me vanè conici putet, ex vno loco id apertissimè demonstrabo. Nam cum cap. 32. ad eandem formam dicat, Quid enim in illam (Mariam) descendebar, si nihil incipiebat sumere ab ea? Theodorus lib. 1. Polymorphi hunc locum Græcè proferens, ἔμελλε λαμβάνειν habet. Cap. 12. Hi autem qui circa Iacobum Apostoli Gentibus quidem liberè agere permittebant. Hic merus Græcanismus est, pro, Iacobus Apostolus. Græci enim οἱ πατέρες τὸν Ἰακώβου dicunt, pro ὁ Ἰακώβος. Intelligit autem hoc loco Irenæus concionem eam, quam Act. 15. post Petrum Iacobus habuit, in qua, quibusdam exceptis, ἀποφασίζων (quod Interpres hoc loco vertit, liberè agere) Gentibus permisit. Cap. 14. discipulos suos, pro discipulos suos, novè dictum est, quemadmodum etiam cap. 16. discipulorum ipsorum, pro discipulorum ipsorum. Cap. 15. in titulo, frustrari Paulum. & 24. frustrari testimonia Prophetarum, pro, recidere, minimèque agnoscere positum est, Gr. ἀπερθεῖν. Nam etiam cap. 22. lib. 4. frustrari vertit, quod Marcus cap. 7. dicit ἀπερθεῖν. Eodem hoc 15. cap. exiguum quidem mendum est, sed quod tamen minimè animaduersum perspicuo alioqui loco densissimam caliginem offundat. Quis enim sensus ex his verbis elici potest, Decipiuntur autè omnes, qui quod est in verbis verisimile, se putant posse discere à veritate. At si pro discere, discernere legamus, discussis tenebris clarissima lux protinus reditura est. Vult enim Irenæus, proclivè non esse τὸν ἐν λόγοις πύσανον ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀκριβέως .i. hoc quod verborum tanquam lenociniis quibusdam fucatum est, à vero internoscere. Quod etiam postea clariùs adhuc ostendit. Paulò post, Si autem aliquis quasi paruum ovum deditum, semetipsum ipsis præbeat imitationi illorum, &c. Hoc loco, per paruum ovum, ἑλεῖνον ὄν (quod vrinum ovum aptius transferretur) Interpretem reddidisse existimo. Qui enim se hæreticorum commentis totos tradunt, hi subventaneis & inutilibus ovibus comparari non immeritò queant. Deditum autem seipsum præbere, pro, sese totum tradere ac mancipare, ad Græcorum morem accedit, qui ἐκδοῖον ποιῆσθαι dicere consueverunt. Cap. 17. apprehensum, pro, comprehensum atque cognitum, dictum est. Sic cap. 18. quantum ex ipsis attingit, pro, quantum ad ipsos attingit. Gr. τόγε εἰς αὐτὸς ἦγον. Aliquantò post, Ipse & Iesus Christus, &c. Hæc inciso tamen dirimenda sunt à præcedentibus verbis. At verò infra, quidnam sit illud compendij poculū, cui ante tempus Maria participare volebat, divinare sanè nequeo. Atque haud scio an Interpres fortassè σωτηρίας, pro ἀνομιίας legerit. De quo tamen nihil pronunciare audeo. Cap. 20. in his verbis, Qui propter Domini confessionem occiduntur, & substant omnia à Deo prædicta, legendum puto, substant: quod verbum barbarum quidem est, sed de Græco ὑφίσταται (i. sustinent) expressum. Quæ autem sequuntur, Quos & concedimus ipsis martyribus, mendum planè olent, sed quod citra melioris exemplaris opem deleri nequeat. Cap. 21. Absorpto autem homine in eo quod vincit, & sustinet, & resurgit, & assumitur. Assumitur hoc loco idem est, quod ascendit. Græci enim cum de Christi ascensione loquuntur, sine ullo discrimine & ἀναβάσεως & ἀναλήψεως vocabulum vsurpant. Cap. 22. Vt inseparabilem homo à Deo percipiens salutem, &c. Quid si dempta vnica litera insperabilem (G. ἀνέλπιτον) legamus? Mihi certè hæc lectio magis arridet. Hoc enim velle videtur Irenæus, Deum hac mente hominè à diabolo, tanquam Ionam à Ceto,

à ceto, absorberi permisisse, vt postea præter spem omnem salutem consecutus, ipsius nomen gloriâque concelebrat. Cap. 32. Cæterum superuacua est in Mariam descensio eius. Hæc ex Theodoriti lib. i. Polymorph. sic potius verenda esse constat: Alioqui nihil erat causæ, quamobrem in Mariam descenderet. Ex his autem verbis mendosum Theodoriti codicem Græcum libro superiore cap. 2. correximus, qui pro ἐπὶ Θεοῦ, habebat, ἐπὶ τῷ Ἰω. Cap. 41. Initium capituli inciso tantummodò à præcedenti dirimendum est. Ibidem, morum prouidentiam habere, ad Græcorum imitationem dictum est, pro, morum curam gerere, hoc est, instituendis componendisque moribus operam dare.

Iustini ad Antoninum Apologia quibusdam locis partim in Græco, partim in Latina Perionij interpretatione correctæ.

CAP. VI.

INTER legendum quæ Iustinus Martyr in sua ad Antoninum Imperatorem Apologia pro Christianis disserit, quid obiter animaduertim, hoc capite completi liber. Non longè ab initio mendum in his verbis inesse suspicor, οὐδὲ κριστὸς, ἀλλὰ πάγει τὰ παράγμματα ἐπάγει ἀξίως, ac pro ἐπάγει, ἐπάζειν, substituendum esse. i. examinare. Pag. 136. vers. 3. non mihi dubium est, quin post δπως addenda sit particula μὴ, & vers. seq. delendum αὐτῶν. Hoc enim vult Iustinus Christianorum partes esse, tam fidem suam quàm vitæ rationē omnibus executiendam ac considerandam proponere, ne alioqui crudelitatis, quæ per ignorationem animique cæcitatem ab Ethnicis in ipsos exercetur, pœnas ipsi Deo pendant. Vers. 23. lego τοῖς ἄλλοις. 31. τέτρες. Pag. 137. vers. 12. legendum puto, ἀλλ' ἢ πάντας ἀφ' ὧν τὸς ἀσεβελγῶν καὶ ἀδικῶν. Hæc enim est Iustini sententia, non proinde Christianos omnes sceleratos habendos esse, quòd quidam tales deprehensi sint: quemadmodum nec rei omnes cõdemnari solent, propterea quòd quidam interdum sceleris conuincantur. Pag. 138. vers. 25. hæc verba, εἰ γὰρ ἀνθρώπων βασιλείαν προσδοκῶμεν καὶ ἠρήμεθα, ita verti debent, Si enim humanum regnum expectarem, saltem negarem. sc. nos Christianos esse. Nam, vt vertit Perionius, nimis obscurus est Authoris sensus. Nisi fortasse typographi vitio, in eius interpretationem particula, si, obrepit. At vers. 38. grauitè ab eo erratum est, cùm hæc verba, καὶ ἀφ' ὧν τὸ σπικεῖμεθα ἐκ πάντων κόσμων ἦσαν, ad hunc modum transtulit. Etiam si iis sepulchris quæ erecta sunt, omni ratione ornati sint. Ita enim potius vertere debebat, Saltem ob impendentia supplicia probitatem omni ratione coluissent. Non minùs autem scædè labitur vers. 40. cùm δημίον, hominum de plebe vertit, pro, carnificum. Vult enim hoc loco Iustinus, supplicii inferendis delectari, carnificum potius esse, quàm bonorum principum. Eiusdem farinae est quod pag. seq. vers. 6. hæc verba, ἐν γὰρ τῷ πόντῳ ἀφ' ὧν πενίας ἢ πείνης, ἢ ἀδουξίας πατριῶν ὑφαιρουῦνται πάντες, ita reddit, Quemadmodum enim parentis paupertatem, mala, & dedecora omnes suscipiunt; cùm contrarium omninò velit Iustinus. Sic pag. 143. vers. 16. Liberum dispersum vertit, pro, discerptum. & vers. 18. κατηρησθῆναι, sublimes pendere, pro, inter sidera relatos esse. At vers. 23. Græci codicis errorem secutus est, cùm ita vertit, Nisi quòd hæc ita scripta sunt ad præstantiam adhortationemque eorum qui erudiuntur. Hic enim in Græco pro ἀφ' ὧν ἀπερτῆς legendum est ἀφ' ὧν ἀπερτῆς. i. corruptelam. Vers. 32. lego ἀδικῶν. Pag. 144. vers. 33. pro τῶν, Epiphanius habet γὰρ τῶν.

Verf. 40. miror fugisse Perionium, qui horum verborum sensus esset, *περὶ πειρίον ὅτι τέχνης φαίσει* (Cav. Loquitur enim illic Iustinus de Helena, quæ antequàm se cum Simone coniunxisset, palàm se in meretricia vita collocaverat. Hæc autem sic ille vertit, Helenam primùm in tecto statuerunt. Pag. 145. verf. 14. in his verbis, *ἵνα μηδὲνα δίκαιον*, legendum potius existimarim *ἀδικῶν*. Verf. 37. *ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν ἀφ' ἑτέρας ὁμολογήσει* Fortasse pro *ἀφ' ἑτέρας*, legendum *ἀφ' ἑτέρας*, vel *ἀτεχνῶς*. i. planè. Verf. 39. incommodè proforus à Perionio redduntur hæc verba, *μηδὲν ἄλλο ἔμελλεν περὶ μὴ ἀναληφθεὶς θανατωθῆναι*. Sic enim vertit, Ne quis eorum qui expositi erant, iterum comprehensus morte mulctaretur. Sic autem verti debent: Ne quis eorum qui expositi erant, à nemine susceptus interiret. Pag. 150. verf. 5. pro *ἡδὴ*, crediderim legendum *δὲ*. Pag. 152. verf. 17. *αἰτία ἐλοιδύει*, θεὸς δ' ἀνάσπας. Perionius: Causa est id quod probatum & electum est. Ego autem: Culpa illius est qui elegit. Nihil enim causæ est, cur receptam lectionem submoueam, ac Perionij sententiæ subscribam, qui in Annotationibus legendum censet *τὸ ἐλοιδύειν*. Fallitur enim illic, dum *τὸ ἐλοιδύειν*, passivè intelligendum esse putat. Activam enim planè significationem habet, nec vnquam apud Græcos authores in passiva reperitur. Eodem modo verf. 28. *ἀπαντήσεσθαι*, retinendum est. Longè enim aptius est hoc vocabulum, quàm *ἀπαρτήσεσθαι*. quod magis Perionio arridet, nec tamen huic loco quadrat. Verf. 35. *ἐπιτρέψαντες πᾶσιν εὐάρεστα φαίσεισθαι*. Perionius. Quòd exploratum habeamus fore, ut ea quæ omnibus grata sunt, appareant. Ego: ut ea omnibus grata videantur. Verf. 40. *δὲ ἑς καὶ μηδέπω πῶς ἐπιτύχουσι πεποιήται*. Perionius: Per quos etiam nondum rem ipsam corroboravit. Langus: Extremum decretum consummationemque fecit. At ego cùm hæc vox *ἐπιτύχουσι* mihi suspecta esset, ac vicinam aliquam aptiorem exquirerè, tandem, nisi me omnia fallunt, eam inveni. Nec enim dubito quin *ἐπιτύχουσι* legendum sit. i. conflagratio: quemadmodum & legitur tum in præcedente Apologia, tum etiam in hac ipsa, pag. 158. verf. 11. & seq. verf. 18. Vult enim Iustinus, prædestinatorum causa, quorum nondum numerus expletus est, extremam illam conflagrationem adhuc differri. Pag. 154. verf. 14. *παρεχέσθαι*, pro *διεχέσθαι*, à Iustino usurpatum esse cenfeo. Ac proinde vertendum existimo, Non solum autem, sed etiam interemerunt. nos, ut Perionius, iis abusi sunt. Pag. 162. verf. 3. *ὁ παρὰν λαὸς ἐπεφημῆναι*, λέγων ἀμὲν. ἐπεφημῆναι hoc loco Perionius vertit benedicere. Ego potius acclamare. Multa autem sunt hîc quoque alia loca, in quibus lapsus mihi fuisse videtur vir alioqui doctissimus. Hæc autem ex multis selegi, ut qui ipsius elegantissimo traducendi genere delectantur, consulenda quoque sibi interdum Græca existiment.

Observatiuncula quadam in D. Ignatij Epistolis.

CAP. VII.

IN hoc Capite collocare liber, quid mihi D. Ignatij Epistolas, singularem quendam sanè Christi amorem, atque ardentissimum martyrij desiderium præ se ferentes, non ita pridem legenti, annotare in mentem venerit. Epistola ad Mariam Cassobol. in his verbis, *εὐεῖναι (πηγαί) τὸς παλιόλαι καὶ μηδὲν ἴσως, τῶ ἔδει ἐφέλκοντο ἀρύσασθαι τὸ πότις*, nisi veteris Interpretis autoritate moueret, qui *εἶδει*, visione vertit, equidem *δειδῆναι* lubentiùs legerem. Epist. 2. ad Trallian. Vairlenius, trium Ignatij Interpretum sine controversia diligentissimus, ita hæc verba *ἀποδείξαι μὲν πῶς καὶ θεὸν ὑμῶν εὐνοῖαν* Latina reddit, quasi

quasi in Græco esset *ἡ ἀνομιὰ κατὰ γένη*. Sic enim vertit, Cùm enim demonstrasset vestram erga Deum beneuolentiam. Quàm tamen lectionem & Græcum exemplar veteris Interpretis lectionem confirmatum, & *σωτηρίας* ratio refellit. Quoniam enim modo vox ea, si tertiæ personæ esset, cum verbo *ἔδοξα* quadrare posset? In eadem Epist. parum candidè facerem, si hunc errorem, nimis certè crassum, ipsi potius quàm librariis ascriberem. Vbi enim habetur, Non legem stabiliunt, sed ex lege vitam prædicant, profectò cùm in Græco sit, *ἀλλὰ τὴν ἀνομιὰν κατὰ γένη*, scribendum est, nisi admodum fallor, vnico vocabulo, ex legem. Epist. 4. ad Tharsenses, hæc verba, *ὅτι ἡ σὰρξ αὐτῆ οὐκ ἐγείρεται*, rectiùs à Morelio sic vertuntur, Quòd caro hæc non resurgit, quàm à Vairlenio, eadem caro. Neque enim in Græco est *ἡ αὐτῆ σὰρξ*, sed *ἡ σὰρξ αὐτῆ*. Est enim inter vtramque lectionem permagnum discrimen. Longè enim aliud est corporum resurrectionem planè tollere, quàm, quòd Euty chius Constantinopolitanus Patriarcha à D. Gregorio confutatus assererat, carnem quidem, sed non eandem nobis in resurrectione fore. Epistola ad Philippenses, in his verbis, *τὰ λοιπὰ προσποιῆ ἀγνοεῖν κλέπτων. ἢ ὡς εἰ σοὶ καὶ τῶν ὅλων προσποιεῖται*, &c. aliter videtur legisse vetus Interpres, nempe, *τὰ λοιπὰ προσποιῆ ἀγνοεῖν, κλέπτων ἢ ὡς εἰ σοὶ*. Eaque lectio mihi aliquantò magis aridet. Sic enim sensus est, diabolus Christo quidem hos Dauidis versus callidè profert, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in manibus suis: quæ autè sequuntur, dissimulare se scire, versutè nimirum reticentem quæ deinde de eo Propheta vaticinabatur, nempe, Super aspidem & basiliscum ambulabis, &c. At verò paulò post & Morelius, & Vairlenius, longè mihi ab Authoris sententia recessisse videntur. Vbi enim Græcè est, *ἀφ' ἡμετέρας καὶ ἀφ' ἡμετέρας*, &c. *ἀφ' ἡμετέρας* ἢ *ἀφ' ἡμετέρας*, vterque hoc postremum verbum passiuam significatione accipit, sicque Authoris sententiam prorsus peruertit, dàm quæ ad Christum referri debent, diabolo tribuit. Hoc enim vult Ignatius, diabolus, postquàm Christum ingluuie atque inani gloria tanquam duplici quodam arietè deiicere frustra tentasset, iam cum per opus atque imperij cupiditatem ad impietatem pertrahere conari, his nimirum verbis vtentem, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Itaque pro eo quòd vterque Interpres (vt veterem missum faciã) vertit, Per auaritiã & ambitionem pertraheris ad impietatem, exponendum est, pertrahis, vel, allucere conaris. In hoc enim sensu Græci semper *ἐφέλκεται* dicunt, non *ἐφέλκεν*, quemadmodum etiam Ignatius Epist. ad Mariam, in eo loco, quem supra citauit, *τὸς παρόντας ἐφέλκονται*, &c. In ead. Epistol. sub finem, in his verbis, *ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶ ὀπισθοπο*, idem esse *σωτηρία*, quod Latinis, extremam salutem dico, satis, vt opinor, demonstratum est libro superiore cap. 22. In Epist. ad Smyrneses, non longè ab initio, in his verbis, *ἵνα ἄρη σόσημον εἰς τὸς αἰώνους*, Vairlenius mendum inesse putat, ac pro *σόσημον*, *σοσάπις* legendum censet. Quo scilicet vocabulo vtitur Paulus cap. 3. Epist. ad Ephes. Atque ipse quoque diu in eadem sententia fuit. Verùm postea, quam emendationem esse ducebam, eam deprauationem potius esse comperi, cùm apud Esaiam cap. 5. in eum locum fortuitò incidi, ad quem hic Ignatius alludit. Sic enim loquitur Propheta: *ἀρὲ σόσημον ἐν τοῖς ἔθνεσι*. Ac rursus cap. 49. *εἰς τὸς ἔθνεσι ἀρὰ τὸ σόσημόν μου. σόσημον* autem in his duobus locis *ἀρὰ* vsurpatur. Itaque iam vulgatam lectionem prorsus retinendam esse non dubito. Non multò post, in Vairlenij translatione aliquid desideratur. Hæc enim verba, *εὐλογον*

ὅτι λοιπὸν ἀναΐψαι ἡμᾶς, ὡς (lego ἕως) ἐπιχαρὸν ἔχοντων εἰς θεὸν μετατοεῖν, ad hunc ferè modum verti debent, Consentaneum est deinceps, ut ad meliorem mentem redeamus, dum adhuc spatium habemus per poenitentiam ad Deum nos conuertendi. Omittit autem Interpres hæc verba, ἕως ἐπιχαρὸν ἔχοντων, quæ tamen sunt necessaria ob id quod mox sequitur. In inferno enim nullus est qui confiteatur. In Epist. ad Polycarpum, non longè ab initio, in his verbis, τοῖς χατ' ἀδρα χτ' ὁμώθειαι λάλει θεῷ, iam ante me animaduertit Morelius veterem Interpretem legisse βοήθειαι, non ὁμώθειαι. Cui certè lectioni non inuitus subscripserim. Paulò post, in his verbis, ἔ' πᾶν τραῦμα τῇ αὐτῇ ἐμπλάσσει θεοπέεται, Vairlenius, τῇ αὐτῇ, in translatione omittit, quod tamen nullo modo omiti debet. Sequitur in Græco, τὸς παροξισμὸς ἐμβροχῶς παῖε. Quæ quidem lectio mihi magis probatur quàm ἐν βροχῶς, ut est in eo codice Parallelorum Damasceni, quem mihi vtendum dedit amplissimus Cardinalis Caraffa. Versibus aliquot interiectis, hæc verba, μεγάλη βῆν ἀθλητῆ δέρεσθαι καὶ νικᾶν, parùm commodè reddidit Vairlenius, Magni athletæ est ferire & vincere. Feriri enim vtendum fuerat, quemadmodum etiam duo alij Interpretes (quantum ad sensum attinet) transfulerunt. Hæc enim mens est Ignatii, Christianum hominem perferendis iniuriis atque contumeliis victoriam adipisci. Non longo interuallo, hæc verba, δοῦλοι μὴ αἰρείτωσαν δὲ τὸ κοινὸν ἐλευθερῶσθαι, ita à Morelio redduntur, Serui ne præferant à communi Domino in libertatem asseri: à Vairlenio, Non eligant à Rep. manumitti. Mihi verò sic commodiùs verti posse videntur, Serui ne in animum inducant communibus sumptibus in libertatem vindicari. Erant enim tum fortasse quidem Gentilium serui Christiani, qui importunis precibus efflagitarent, vt communibus Ecclesiæ nummis, vel collatitia pecunia in libertatem assererentur. Hos igitur monet Ignatius, ne hoc oneris Ecclesiæ imponant, sed æquo potiùs animo seruile iugum trahant, quo Ecclesia his sufficere queat, qui ope atque auxilio magis opus habeant. Sub Epistolæ finem, in his verbis, ὡς ἄξιός ἐστιν ἀσπάζομαι πάντας, &c. videat Lector num legendum sit, ὡς ἄξιός ἐστιν. Nam hoc genus loquendi Ignatio frequens ac familiare est: illud autem nusquam alibi reperire licet. In Epist. ad Ephesios, in his Scripturæ verbis, μὴ ὁπίπλων ὡς ἀπίσταται; librarium, vt opinor, vitio desideratur negatiua particula in Vairlenij versione. Sic enim habet: Num qui cadit, resurgit? pro, Num qui cadit, non resurget?

μαθεῖν καὶ παθεῖν.